

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده مهندسی صنایع و مدیریت
پایان نامه کارشناسی ارشد اقتصاد-برنامه ریزی سیستمهای اقتصادی

مهاجرت انگیزه ها و پیامدهای آن در حوزه رفاه و تأمین اجتماعی

نگارنده: منا افشاری

استاد راهنما

دکتر علی دهقانی

بهمن ۱۴۰۰

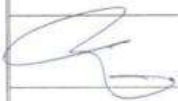
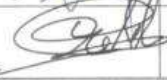
شماره: ۱۴-۱۷۷
تاریخ: ۱۴۰۱/۰۱/۳۱
ویرایش:

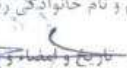
باسمه تعالی
فرمهای ارزشیابی پایان نامه کارشناسی ارشد
مربوط به ورودی‌های ۹۴ به بعد

دانشگاه تهران
مدیریت تحصیلات تکمیلی

فرم شماره (۳) صورتجلسه نهایی دفاع از پایان نامه دوره کارشناسی ارشد

با نام و یاد خداوند متعال، ارزیابی جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد خانم / آقای افشاری منا با شماره دانشجویی ۹۸۰۱۸۸۴ رشته علوم اقتصادی - برنامه ریزی سیستمهای اقتصادی تحت عنوان مهاجرت انگیزه ها و پیامدهای آن، در حوزه رفاه و تأمین اجتماعی که در تاریخ ۰۴/۱۲/۱۴۰۰ با حضور هیأت محترم داوران در دانشگاه صنعتی شاهرود برگزار شد به شرح ذیل اعلام می گردد:

☐ الف) درجه عالی: نمره ۱۹-۲۰ ☒ ج) درجه خوب: نمره ۱۶-۱۷/۹۹ ☐ د) درجه متوسط: نمره ۱۴-۱۵/۹۹ ☐ ه) کمتر از ۱۴ غیر قابل قبول و نیاز به دفاع مجدد دارد.		☐ ب) درجه خیلی خوب: نمره ۱۸-۱۸/۹۹ ☐ نوع تحقیق: ☐ نظری ☐ عملی	
عضو هیأت داوران	نام و نام خانوادگی	مرتبه علمی	امضاء
۱- استاد راهنمای اول	دکتر علی دهقانی		
۲- استاد راهنمای دوم			
۳- استاد مشاور	دکتر -		
۴- استاد داور اول	دکتر محمد علی مولایی	دانشیار	
۵- استاد داور دوم	دکتر عاطفه مرینی		
۶- نماینده تحصیلات تکمیلی	دکتر محمدرضا ارمان مهر		

نام و نام خانوادگی رئیس دانشکده:
تاریخ و امضاء مدیر دانشکده:
دانشگاه صنعتی شاهرود

تقدیم اثر

وبعد از مدت ها، پس از سیمودن راه های فراوان که با حضور شیرین اساتید عزیزم، بارانهای دودخند های فراوانشان و شیفت های زیبای آن دوران، نگاه های پدرمادم، با چشمهای پر از برق شوق، و زیبایی حضور عزیزانم در کنارم، که محنتی های این راه را به امید روشنی راه تبدیل

کرده و امیدوارم بتوانم

در آینده ی نزدیک جواب گوی این همه محبت آنها باشم...

الکون، با احترام فراوان برای این همه تلاش این عزیزان برای موفقیت من....

این پایان نامه را به پدر و مادرم، اساتید عزیز تقدیم میکنم

امیدوارم قادر به درک زیباییهای وجودشان باشم.

تهدنامه

اینجانب **منا افشاری**. دانشجوی دوره کارشناسی ارشد رشته اقتصاد-برنامه ریزی سیستمهای اقتصادی دانشکده صنایع و مدیریت دانشگاه صنعتی شاهرود نویسنده پایان نامه مهاجرت انگیزه ها و پیامدهای آن در حوزه رفاه و تأمین اجتماعی تحت راهنمایی **دکتر علی دهقانی** متعهد می شوم.

- تحقیقات در این پایان نامه توسط اینجانب انجام شده است و از صحت و اصالت برخوردار است .
- در استفاده از نتایج پژوهشهای محققان دیگر به مرجع مورد استفاده استناد شده است .
- مطالب مندرج در پایان نامه تاکنون توسط خود یا فرد دیگری برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی در هیچ جا ارائه نشده است .
- کلیه حقوق معنوی این اثر متعلق به دانشگاه صنعتی شاهرود می باشد و مقالات مستخرج با نام « دانشگاه صنعتی شاهرود » و یا « **Shahrood University of Technology** » به چاپ خواهد رسید .
- حقوق معنوی تمام افرادی که در به دست آمدن نتایج اصلی پایان نامه تأثیرگذار بوده اند در مقالات مستخرج از پایان نامه رعایت می گردد.
- در کلیه مراحل انجام این پایان نامه ، در مواردی که از موجود زنده (یا بافتهای آنها) استفاده شده است ضوابط و اصول اخلاقی رعایت شده است .
- در کلیه مراحل انجام این پایان نامه، در مواردی که به حوزه اطلاعات شخصی افراد دسترسی یافته یا استفاده شده است اصل رازداری ، ضوابط و اصول اخلاق انسانی رعایت شده است .

تاریخ

امضای دانشجو

مالکیت نتایج و حق نشر

کلیه حقوق معنوی این اثر و محصولات آن (مقالات مستخرج ، کتاب ، برنامه های رایانه ای ، نرم افزار ها و تجهیزات ساخته شده است) متعلق به دانشگاه صنعتی شاهرود می باشد . این مطلب باید به نحو مقتضی در تولیدات علمی مربوطه ذکر شود . استفاده از اطلاعات و نتایج موجود در پایان نامه بدون ذکر مرجع مجاز نمی باشد.

چکیده

بررسی مسئله مهاجرت، به‌ویژه شناسایی عوامل موثر بر مهاجرت، بسیار مهم است. یکی از راه‌های بررسی انگیزه مهاجرت بررسی سطح رفاه است. در واقع هم رفاه روی مهاجرت تاثیر دارد و هم مهاجرت روی رفاه. با توجه به اهمیت هر دو متغیر مهاجرت و رفاه، این پژوهش با استفاده از اطلاعات سرشماری سال‌های ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ که از سایت مرکز آمار ایران اخذ شدند، علل و پیامدهای مهاجرت در استان‌های ایران را با لحاظ نقش میانجی رفاه خانوار بررسی کرده است. بدین منظور از داده‌های پانل و روش‌های رگرسیون تلفیقی و اثرات تصادفی استفاده شد. با توجه به نتایج آزمون LM تفسیر نهایی با روش اثرات تصادفی انجام شد. نتایج از یک سو تاثیر متغیرهای مهاجرت، اندازه خانوار و پیری جمعیت را بر رفاه نشان داد. از سوی دیگر نتایج نشان داد متغیرهای رفاه خانوار، ارزش افزوده بخش کشاورزی و GDP بر مهاجرت تاثیر دارند.

کلمات کلیدی: استان‌های ایران، پانل دیتا، شاخص رفاه سن، مهاجرت، نرخ شهرنشینی.

فهرست مطالب

فصل ۱: کلیات تحقیق

۱	۱-۱- مقدمه
۲	۲-۱- بیان مسئله
۴	۳-۱- ضرورت تحقیق
۷	۴-۱- اهداف تحقیق
۷	۵-۱- سؤال تحقیق
۷	۶-۱- فرضیه‌های تحقیق
۷	۷-۱- تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای تحقیق
۸	۸-۱- روش مطالعه
۸	۹-۱- جامعه و نمونه آماری تحقیق
۹	۱۰-۱- روش جمع‌آوری داده‌ها
۹	۱۱-۱- قلمرو مکانی و زمانی تحقیق
۹	۱۲-۱- نوآوری تحقیق
۹	۱۳-۱- جنبه کاربردی تحقیق
۹	۱۴-۱- بهره‌وران تحقیق
۹	۱۵-۱- خلاصه فصل

فصل ۲: مبانی نظری و پیشینه تحقیق

۱۱	۱-۲- مقدمه
۱۲	۲-۲- مبانی نظری
۱۲	۱-۲-۲- مهاجرت
۱۶	۲-۲-۲- علل مهاجرت
۱۹	۳-۲-۲- دیدگاه‌های مختلف درباره علل مهاجرت
۱۹	۱-۳-۲-۲- دیدگاه اقتصادی
۲۰	۲-۳-۲-۲- دیدگاه اجتماعی
۲۱	۳-۳-۲-۲- دیدگاه سیاسی
۲۱	۴-۳-۲-۲- دیدگاه سیستمی
۲۱	۴-۲-۲- علل مهاجرت در نظریه‌های مهاجرت
۲۲	۱-۴-۲-۲- نظریه دوگانگی منطقه‌ای
۲۲	۲-۴-۲-۲- نظریه کارکردگرایان

۲۲	 نظریه وابستگی مهاجرت
۲۳	 نظریه مهاجرتی تودارو (۱۹۷۵)
۲۳	 نظریه دگرگونی و توسعه
۲۳	 نظریه محرومیت نسبی
۲۳	 نظریه دگرگونی و توسعه
۲۴	 پیامدهای مهاجرت
۲۵	 تأثیرات جمعیتی
۲۵	 پیامد اقتصادی
۲۶	 پیامد اجتماعی
۲۷	 اسکان غیررسمی
۲۷	 رفاه
۲۸	 توابع رفاه اجتماعی
۲۸	 چند نمونه از توابع رفاه
۲۸	 تابع رفاه اجتماعی مطلوب گرا
۲۸	 تابع رفاه اجتماعی فردی
۲۹	 تابع رفاه اجتماعی ارو
۲۹	 تابع رفاه اجتماعی هرسانی
۲۹	 تابع رفاه اجتماعی راولس
۳۰	 تابع رفاه اجتماعی اتکینسون
۳۰	 تابع رفاه اجتماعی سن
۳۱	 درآمد
۳۳	 پیشینه تحقیق
۳۳	 مطالعات داخلی
۳۸	 مطالعات خارجی
۴۴	 خلاصه فصل

فصل ۳: مواد و روش‌ها

۴۵	
۴۶	 ۱-۳ مقدمه
۴۶	 ۲-۳ رگرسیون و داده
۴۷	 ۳-۳ روش تجزیه و تحلیل داده‌ها
۴۷	 ۱-۳-۳ داده‌های ترکیبی (Panel data)
۵۰	 ۲-۳-۳ مزایای رویکرد پانل دیتا
۵۱	 ۳-۳-۳ اثرات ثابت و تصادفی
۵۲	 ۴-۳-۳ مدل‌های پانل دیتا
۵۴	 ۴-۳ خلاصه فصل

فصل ۴: نتایج و بحث

۵۵

۵۶	۱-۴- مقدمه
۵۶	۲-۴- آمار توصیفی
۵۸	۳-۴- برآورد مدل اول با روش رگرسیون تلفیقی
۵۹	۴-۴- آزمون وجود اثرات تصادفی برای مدل اول
۵۹	۵-۴- برآورد مدل اول با روش اثرات تصادفی
۶۱	۶-۴- برآورد مدل دوم با روش رگرسیون تلفیقی
۶۲	۷-۴- آزمون وجود اثرات تصادفی برای مدل دوم
۶۲	۸-۴- برآورد مدل دوم با روش اثرات تصادفی
۶۳	۹-۴- خلاصه فصل

فصل ۵: نتیجه گیری و پیشنهادها

۶۵

۶۶	۱-۵- مقدمه
۶۶	۲-۵- نتیجه گیری
۶۷	۳-۵- توصیه های سیاستی
۶۹	مراجع

فهرست جداول

جدول (۱-۳) داده‌های ترکیبی	۴۸
جدول (۱-۴) آمار توصیفی متغیرهای مطالعه	۵۶
جدول (۲-۴) نتایج مدل اول با روش رگرسیون تلفیقی	۵۹
جدول (۳-۴) نتیجه آزمون LM برای مدل اول	۵۹
جدول (۴-۴) نتایج مدل اول با روش اثرات تصادفی	۶۰
جدول (۵-۴) نتایج مدل دوم با روش رگرسیون تلفیقی	۶۱
جدول (۶-۴) نتیجه آزمون LM برای مدل دوم	۶۲
جدول (۷-۴) نتایج مدل دوم با روش اثرات تصادفی	۶۳

فهرست اشکال

- شکل (۱-۲) - ارتباط بین تقاضای مسکن، تحرک مسکونی و تکنولوژی اجتماعی شهری ۱۷
- شکل (۱-۴) - نمودار میله‌ای نسبت شهرنشینی استان‌های کشور ایران سال ۱۳۹۵ ۵۷
- شکل (۲-۴) - نمودار میله‌ای شاخص رفاه استان‌های کشور ایران سال ۱۳۹۵ ۵۸

فصل ۱:

کلیات تحقیق

مهاجرت، در کنار مرگ و میر و باروری یکی از سه مؤلفه‌های اصلی اثرگذار بر رشد جمعیت‌های انسانی است. علاوه بر آن، مهاجرت یکی از مهم‌ترین منابع تأمین نیروی انسانی لازم برای بازارهای کار و توسعه‌ی اقتصاد ملی و محلی است. از این رو شناخت هرچه بیشتر و جامع‌تر مهاجرت یک ضرورت مطلق در تحقیقات علمی یا برنامه‌ریزی‌های کاربردی می‌باشد. برای مهاجرت تعریف یگانه‌ای در دست نیست، زیرا راه یکسانی برای اندازه‌گیری وجود ندارد و هنوز هم تعریفی از مهاجرت که فارغ از فرآیند اندازه‌گیری باشد، در توافق عمومی قرار نگرفته است. ولی به‌طور کلی مفهوم مهاجرت، دربرگیرنده چهار بعد ویژگی تغییر در مکان، اقامتگاه، زمان و فعالیت است. مهاجرت به‌عنوان مهم‌ترین صورت تحرک مکانی جمعیت در یک قلمرو جغرافیایی، حرکت یک فرد یا گروهی از افراد در امتداد مرزهای یک واحد سکونتگاهی به واحدی دیگر برای اقامت دائم یا موقت در مکانی غیر از زادگاه فرد است. با توجه به اهمیت پدیده مهاجرت، این مطالعه عوامل ایجادکننده و پیامدهای مهاجرت را موردتوجه قرار می‌دهد. بدین منظور در این فصل کلیات تحقیق از جمله بیان مسئله، ضرورت تحقیق، اهداف و سوالات و فرضیات و جنبه نوآورانه و کاربردی تحقیق ارائه می‌شود.

۱-۲- بیان مسئله

از زمان‌های گذشته یکی از عکس‌العمل‌های انسان به شرایط زندگی و راه‌هایی برای بهبود شرایط فعلی، جابجایی محیط زندگی و مهاجرت بوده است. یکی از انواع مهاجرت‌ها، مهاجرت از روستا به شهر است. وقتی انقلاب صنعتی رخ داد تغییراتی در ساختار اقتصادی شهرها به وجود آمد و با استقرار صنایع در مجاورت شهرها، مهاجرت از روستا به شهر شدت گرفت انگیزه اصلی این مهاجرت‌ها دستیابی به درآمد بیشتر و فرصت‌های شغلی بهتر بوده است که در پی رشد بخش صنعت و خدمات در شهرها ایجاد شده بود رشد شهرنشینی متأثر از مهاجرت‌های شهری _ روستایی که ابتدا در شهرهای کشورهای صنعتی رواج پیدا کرد، در چند دهه بعد به کشورهای در حال توسعه نیز سرایت کرد تفاوت روند مهاجرت از روستا

به شهر در کشورهای در حال توسعه علاوه بر عوامل جذب کننده در شهرها، از عوامل اخراج کننده در روستاها به علت رکودی نیز تاثیر می پذیرفت این دو عامل همراه با رشد روزافزون جمعیت در این کشورها به دلیل گسترش امکانات بهداشتی و درمانی، موج مهاجرت از روستا به شهر را شدت بخشید (زنگنه و همکاران، ۱۳۹۱). مهاجرت از روستا به شهر هم در شهر مبدأ تاثیر گذار است هم در شهر مقصد، آثار و پیامدهایی در ساخت اجتماعی، اقتصادی شهرها برجای می گذارد یکی از این پیامدها، در بدو ورود به شهرها مهاجرین در مناطق حاشیه ای سکونت می یابند که این موضوع ساخت اجتماعی - فضایی شهر را تحت تاثیر قرار می دهد جابه جایی خانواده ها از یک محل مسکونی به سایر محله ها در داخل شهر، باعث تغییر مجدد حوزه های اجتماعی شهر می شود هرچند مهاجرت، ساختار اجتماعی و جمعیتی را تغییر می دهد، خود نیز توسط ساختار اجتماعی - فضایی موجود شهر مشروط می گردد (همان، ۱۳۹۱).

الگوهای تحرک مهاجران تحت تاثیر عوامل اقتصادی و اجتماعی مشترک ساکنان شهری می باشد عواملی از جمله سن و تحصیلات، درآمد عامل جابجایی و تحرک در آینده می باشد (ویپینگ^۱، ۲۰۰۶). گیفورد علت های مختلفی را برای جابجایی از سکونتگاه فعلی بیان کرده است، از جمله: عدم رضایت از سکونتگاه فعلی، تغییرات منفی یا مثبت در امور اقتصادی و شغلی یا رفتن به دانشگاه، افزایش جمعیت خانواده، یا کوچک شدن خانواده است رضایت مندی از محل سکونت به عواملی از جمله خدمات تفریحی و رفاهی، بهداشتی، امکانات فرهنگی، آموزشی، امنیت و وجود فضای تعاملات اجتماعی بستگی دارد و خود با مهاجرت های درون شهری مرتبط است و بر میزان این گونه تحرکات جمعیتی به ویژه از بافت های فرسوده و قدیمی به مناطق با کیفیت بهتر تأثیر گذار است (پورا احمد و همکاران، ۱۳۹۰) در ایران نیز روند رشد شهرنشینی متأثر از تحولات سیاسی و روابط سرمایه داری به تدریج شدت گرفت به طوری که در دهه ۱۳۵۵ تا ۱۳۶۵ همراه با شدت گرفتن رشد جمعیت به اوج خود رسید بخش قابل توجهی از این رشد ناشی از مهاجرت از روستا به شهر بوده است از نتیجه این روند شکل گیری مناطق حاشیه ای در مجاورت شهرها، به ویژه شهرهای بزرگ بوده است همچنین جابجایی این مهاجرین در دوره های بعد از سکونت اولیه،

ساخت اجتماعی - فضایی شهرها را تحت تاثیر قرار داده است.

مهاجرت روستا به شهر، شکل‌گیری حوزه‌های اجتماعی را تحت تاثیر قرار می‌دهند و ساخت اجتماعی - فضایی شهر را تغییر می‌دهد و این تغییرات تاثیر در رفاه، درآمد، رونق یا رکود بخش مسکن و ساختمان، اشتغال و بیکاری، انسجام اجتماعی، تعلق مکانی و درنهایت کیفیت محیط زندگی در محله‌های مختلف شهر بر جای می‌گذارد.

۳-۱- ضرورت تحقیق

مهاجرت دارای آثار متعدد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است. به‌ویژه مهاجرت بی‌رویه از روستاها به شهرها و از شهرهای کوچک به شهرهای بزرگی معضلات اجتماعی متعددی مانند حاشیه‌نشینی و بیکاری ایجاد می‌کند و در پی آن فقر، نابرابری درآمد و جرم و جنایت را افزایش می‌دهد. بنابراین بررسی مسئله مهاجرت، به‌ویژه شناسایی عوامل موثر بر مهاجرت، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

در ایران از جمله عوامل مهمی که در گسترش ناموزون شهرهای کشور نقش قابل‌توجهی داشته، مهاجرت‌های روستا- شهری است این مهاجرت‌ها که عمدتاً به خاطر نابرابری رفاه و درآمد بین مناطق شهری و روستایی سرچشمه می‌گیرد و عامل بسیاری از مشکلات اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، زیست‌محیطی، امنیتی، و مکانی- فضایی در شهرها است، در نتیجه مدیریت شهری را دچار مشکلات عدیده‌ای در ساماندهی مناطق مختلف شهری نموده است مهاجرین که به دلیل فقدان امکانات مالی کافی به دنبال زمین و مسکن ارزان‌قیمت می‌باشند مناطق خارج از محدوده شهری را انتخاب می‌کنند و این موضوع باعث بی‌نظمی می‌شود این مهاجرین که ابتدا بدون داشتن امکانات و خدمات ارضی راضی به اسکان اولیه در این مناطق فاقد امکانات می‌شوند پس از مدتی به‌عنوان یک شهروند درخواست امکاناتی نظیر سایر نقاط داخل محدوده شهر می‌شوند (لطفی و آقامیری، ۱۳۸۷).

مهاجرت یا کوچ به معنای جابه‌جایی مردم از مکانی به مکانی دیگر برای کار یا زندگی است. انسان‌ها عمدتاً به دلیل دور شدن از عوامل نامساعد دورکننده‌ای مانند کمبود غذا، بلایای طبیعی، فقر بیماری

مسائل سیاسی، جنگ، بیکاری و کمبود امنیت مهاجرت می-کنند. دلیل دوم می‌تواند شرایط و عوامل مساعد جذب‌کننده مقصد مهاجرت مانند امکانات بهداشتی بیشتر، آموزش بهتر، درآمد بالاتر و آزادی‌های بیشتر باشد. انواعی از مهاجرت وجود دارد (۱) مهاجرت خارجی (۲) پناهندگی (۳) مهاجرت داخلی.

مهاجرت روستا - شهر یک نوع از مهاجرت داخلی که در اثر فرآیند صنعتی شدن شهرها ظاهر شده است و بسیاری از تحولات اجتماعی جامعه ناشی از این پدیده‌ها است، که همواره مورد توجه اقتصاددانان بوده است. از این‌رو افراد در راستای فرار از فقر و مشکلات موجود در محل سکونت خویش و همچنین برخورداری از خوشبختی و آنچه حق طبیعی انسان برای ادامه زندگی قلمداد می‌گردد؛ به فضای سکونتگاهی دیگر مهاجرت می‌کنند. در راستای این روند جمعیتی؛ روستائیان به منظور استفاده از امکانات معیشتی-رفاهی و نیز در جهت یافتن شغل و ایجاد درآمد مکفی، به سمت شهرها و دیگر مراکز اقامتگاهی کشور مهاجرت می-کنند. مهاجرت یکی از عوامل اصلی تغییر جمعیت در مناطق روستایی است که دارای اثرات منفی درازمدت و کوتاه‌مدت دارد که این اثرات تغییراتی را در ساختار اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی وارد می‌کند. یکی از عوامل اصلی که نیروی جوان در روستا اقامت نمی‌کنند و از روستا به شهر مهاجرت می‌کنند، نابرابری دستمزد بین نیروی کار شهری و روستایی است. درواقع تبعیض دستمزد علیه گروه خاصی از افراد مثلاً روستائیان در بازار نیروی کار بر روی روحیه و انگیزه عوامل تولید تأثیرگذار است. به‌طوری‌که ممکن است افرادی که سطح بهره‌وری بالاتری در اقتصاد دارند، ولی کمتر از ارزش تولید نهایی خود دستمزد دریافت می‌کنند از بازار کار خارج یا حداکثر تلاش خود را به کار نگیرند. این شرایط یکی از دلایل اصلی مهاجرت افراد از روستا به شهر می‌باشد در ایران به دلیل نبود رشد صنعتی درون‌زا در شهرها و ناتوانی در جذب نیروی کار مهاجر روستایی در بخش صنعت، در مناطق شهری فقر بیکاری افزایش می‌یابد. در این مطالعه با استفاده از روش‌های اقتصادسنجی به بررسی انگیزه‌های مهاجرت انگیزه‌های اقتصادی پرداخته می‌شود یکی از راه‌های بررسی انگیزه مهاجرت بررسی سطح رفاه، شاخص اجتماعی رفاه سن است بدین منظور شاخص‌هایی چون درآمد سرانه و ضریب جینی جهت محاسبه شاخص رفاه اجتماعی سن برای مقایسه سطح رفاهی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

با توجه به اینکه دولت نیازمند تدوین سیاست‌هایی برای کاهش مهاجرت از روستا به شهر می‌باشد نیاز است ابتدا شاخص‌هایی کلی برای سنجش سطح رفاه با توجه به موقعیت‌ها و ظرفیت‌های روستاها ایجاد کرده سپس با ایجاد برنامه‌هایی سطح شاخص‌های کلی تدوین شده را جهت کاهش مهاجرت روستا به شهر را افزایش دهد تحقیقاتی که در این زمینه چه در چه در کشورهای دیگر و چه در ایران وجود دارد بیشتر بر نقش نابرابری توزیع درآمد بر مهاجرت تأکید کرده‌اند. در حالی که اگر به بررسی تأثیر شاخص رفاه سن بر مهاجرت شهر به روستا در استان‌های ایران پرداخته شود، این پژوهش در مورد سطح رفاه افراد در روستا است که با بررسی این سطح رفاه دولت می‌تواند راه کارها و سیاست‌هایی را اجرا کند در جهت بهبود این رفاه که منجر به کاهش مهاجرت از روستا به شهر و مهاجرت یکی از عوامل اصلی تغییر جمعیت در مناطق روستایی است که دارای اثرات منفی درازمدت و کوتاه‌مدت دارد که این اثرات تغییراتی را در ساختار اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی وارد می‌کند از پیامدهای منفی اقتصادی که به دلیل مهاجرت صورت می‌گیرد جلوگیری کند و در جهت بهبود وضعیت رفاهی و تأمین اجتماعی و درآمد سرانه افراد در روستاهای ایران گردد.

در مواجهه با پدیده مهاجرت هم باید عوامل آن را شناخت و هم باید پیامدهای آن را بررسی کرد. با شناخت عوامل موثر بر شناخت می‌توان با برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری صحیح از مهاجرت بی‌رویه روستائینان به شهرها جلوگیری کرد و حتی مهاجرت معکوس را تشویق کرد. از جمله عوامل مهم تأثیرگذار بر مهاجرت سطح رفاه است. با شناخت چگونگی این تأثیر می‌توان سیاست‌های رفاهی مناسبی در روستاها برای جلوگیری از مهاجرت اتخاذ کرد. از سوی دیگر، با شناسایی عوامل موثر بر رفاه می‌توان سیاست‌های مناسبی برای ارتقای رفاه آحاد مردم به ویژه روستائیان تدوین و اجرا کرد. از جمله باید تأثیر مهاجرت بر رفاه بررسی شود، زیرا مهاجرت ساختار اقتصادی روستا را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در کل بررسی ارتباط بین مهاجرت و رفاه در ایران از اهمیت شایانی برخوردار است زیرا کشور از یک طرف با پدیده فقر و کمبود رفاه مواجه است و از سوی دیگر مهاجرت‌های بی‌رویه ناهنجاری‌های اجتماعی زیادی ایجاد کرده است. لذا این مطالعه ارتباط این دو متغیر را مورد کنکاش قرار می‌دهد.

۴-۱- اهداف تحقیق

هدف اصلی تحقیق « بررسی تاثیر مهاجرت بر رفاه در استان‌های ایران » است.

اهداف فرعی تحقیق:

- بررسی تاثیر سن بر رفاه در استان‌های ایران
- بررسی تاثیر سطح سواد بر رفاه در استان‌های ایران
- بررسی تاثیر امید به زندگی بر مهاجرت در استان‌های ایران
- بررسی تاثیر تغییر اقلیم بر مهاجرت در استان‌های ایران

۵-۱- سؤال تحقیق

سؤال اصلی تحقیق:

- آیا مهاجرت بر رفاه در استان‌های ایران تاثیر دارد؟

سوال‌های فرعی تحقیق:

- آیا سن بر رفاه در استان‌های ایران تاثیر دارد؟
- آیا سطح سواد بر رفاه در استان‌های ایران تاثیر دارد؟
- آیا امید به زندگی بر مهاجرت در استان‌های ایران تاثیر دارد؟
- آیا تغییر اقلیم بر مهاجرت در استان‌های ایران تاثیر دارد؟

۶-۱- فرضیه‌های تحقیق

- مهاجرت بر رفاه در استان‌های ایران تاثیر دارد.

سوال‌های فرعی تحقیق:

- سن بر رفاه در استان‌های ایران تاثیر دارد.
- سطح سواد بر رفاه در استان‌های ایران تاثیر دارد.
- امید به زندگی بر مهاجرت در استان‌های ایران تاثیر دارد.
- تغییر اقلیم بر مهاجرت در استان‌های ایران تاثیر دارد.

۷-۱- تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای تحقیق

مهاجرت: در فرهنگ دهخدا واژه مهاجرت را به معنای ترک مکان فعلی و در مکان دیگر سکونت یافتن

بیان داشته است در یک تعریف مختصر مهاجرت را تغییر محل زندگی تعریف می‌کنند این تغییر می‌تواند اجباری باشد یا اختیاری (منصوریان و محمدی، ۱۳۹۳).

اسکان غیررسمی: بعضی از افراد که مهاجرت می‌کنند به دلیل نداشتن درآمد در حاشیه شهر، محله‌ای که فاقد از امکانات شهری شروع به زندگی می‌کنند این مکان‌ها بانام‌های زاغه‌نشین، اسکان خودجوش، خرابه نشینی، حاشیه‌نشین و... شناخته شده است. در سکونتگاه‌های غیررسمی نظارت شهرداری و دولت وجود ندارد به این مکان‌ها سکونتگاه‌های بی ضابطه هم گفته می‌شود. اما بیشتر این سکونتگاه‌ها بانام حاشیه‌نشین شناخته می‌شوند (سعیدی و همکاران، ۱۳۸۷).

رفاه اجتماعی: رفاه اجتماعی یکی از شاخص‌های مهم برای ارزیابی توسعه و پیشرفت جامعه است رفاه یعنی قدرت خرید افراد.. رفاه-اجتماعی ارتباط مستقیم با سطح امنیت و آرامش افراد جامعه دارد. (موسی خانی، ۱۳۹۰).

۱-۸- روش مطالعه

این مطالعه با استفاده از روش علی-همبستگی و یک مجموعه داده‌های پانل پنج‌ساله و روش اقتصادسنجی، ارتباط مهاجرت و رفاه بررسی می‌شود.

۱-۹- جامعه و نمونه آماری تحقیق

جامعه آماری مورد استفاده در این تحقیق استان‌های کشور است. بر اساس روش نمونه‌گیری حذفی و بر اساس موجود بودن داده‌ها نهایتاً سال‌های ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ و همه استان‌ها به جز استان البرز^۱ برای مطالعه انتخاب شدند.

^۱ علت حذف استان البرز این است که در سال ۱۳۸۵ استانی به نام البرز وجود نداشته است.

۱۰-۱- روش جمع‌آوری داده‌ها

داده‌های موردنیاز برای این مطالعه به روش کتابخانه‌ای، از سایت مرکز آمار ایران جمع‌آوری می‌شود.

۱۱-۱- قلمرو مکانی و زمانی تحقیق

قلمرو مکانی این تحقیق استان‌های ایران و قلمرو زمانی سال‌های ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ است.

۱۲-۱- نوآوری تحقیق

این مطالعه از محدود پژوهش‌هایی است که ارتباط رفاه و مهاجرت را به‌طور جامع برای استان‌های کشور بررسی می‌کند.

۱۳-۱- جنبه کاربردی تحقیق

نتایج این تحقیق می‌تواند برای سیاست‌گذاری در زمینهٔ افزایش رفاه و کاهش فقر و حاشیه‌نشینی و همچنین تحرک‌های جمعیتی آتی استان‌های کشور استفاده شود.

۱۴-۱- بهره‌وران تحقیق

- سازمان تأمین اجتماعی
- وزارت کار، رفاه و تأمین اجتماعی
- وزارت کشور
- پژوهشگران حوزه رفاه و همچنین مهاجرت

۱۵-۱- خلاصه فصل

در این فصل در تبیین بیان مسئله و ضرورت تحقیق به اهمیت مسائل رفاه و فقر و همچنین ضرورت بررسی ارتباط این دو متغیر پرداخته شد. با توجه به این اهمیت، هدف اصلی تحقیق «بررسی تاثیر مهاجرت بر رفاه در استان‌های ایران» ذکر شد. سؤال اصلی تحقیق این است که «آیا مهاجرت بر رفاه در

استان‌های ایران تاثیر دارد؟» به‌منظور نیل به اهداف تحقیق از داده‌های پانل ۵ ساله سرشماری برای استان‌های کشور استفاده می‌شود. در فصل مبانی نظری و پیشینه تحقیق تشریح می‌گردد.

فصل ۲: مبانی نظری و

پیشینه تحقیق

۲-۱- مقدمه

هر تحقیق علمی نیازمند به اصول و مبانی تئوریک است که پشتوانه نظری آن را تشکیل می‌دهد این مبانی نظری که عمده‌تاً بر اساس تحقیقات صورت گرفته توسط صاحب‌نظران و پیشگامان آن رشته علمی به تدریج شکل گرفته و تکامل یافته است، شامل تعاریف، مفاهیم، اصطلاحات و نظریه‌های می‌شود از این رو یکی از بخش‌های مهم و ضروری هر گزارش کار پژوهشی، پرداختن به مبانی نظری تحقیق است. بر این اساس در این فصل مبانی نظری مرتبط با مهاجرت و همچنین رفاه مورد بررسی قرار می‌گیرد. در ادامه این فصل، پیشینه مطالعات داخلی و خارجی ارائه می‌شود.

۲-۲- مبانی نظری

۲-۲-۱- مهاجرت

در فرهنگ دهخدا واژه مهاجرت را به معنای ترک مکان فعلی و در مکان دیگر سکونت یافتن بیان داشته است در یک تعریف مختصر مهاجرت را تغییر محل زندگی تعریف می‌کنند این تغییر می‌تواند اجباری باشد یا اختیاری (منصوریان و محمدی، ۱۳۹۳). سابقه پدیده مهاجرت به تاریخ عمر انسان برمی‌گردد که در طول تاریخ علت و شکل آن برحسب مکان و زمان متفاوت بوده است (حسینی و حسینی، ۱۳۹۲).

به دلیل اهمیت مهاجرت و اینکه یک اتفاق بین رشته است، صاحب‌نظران مختلف بنا بر تخصصشان تعریف‌های متنوعی را بیان کردن شوارتز ولر و مانگالام مهاجرت را حرکت جمعی از مهاجران از مکانی به مکان دیگر می‌دانند، که جمعی به نام مهاجر از یک مکان به مکانی دیگر انجام می‌دهند. در این حرکت مهاجران بر اساس هدف‌های یا ارزش‌ها با ارزش تصمیم می‌گیرند. (لهسایی، ۱۳۶۸).

هایزنبرگ، پترسون، آیزنشتاو، توماس مهاجرت را یک اتفاق خانوادگی یا فردی می‌دانند که تغییر مکان می‌دهند. این تغییری می‌تواند دایمی یا موقت در اقامتگاه مهاجران باشد (همان منبع، ۱۳۶۸).

مهاجرت می‌تواند باعث توسعه، تفاهم، هم‌زیستی شود و نابرابری توسعه را در مناطق مختلف را کاهش دهد و باعث تجمع افراد در یک منطقه شود و از این طریق مشکلاتی برای ارائه خدمات موردنیاز افراد ایجاد کند. به همین دلیل مهاجرت مثل یک تیغه دولبه شمشیر است (زنجان، ۱۳۸۰).

بر اساس اندازه فضای جغرافیایی مهاجرت دسته‌بندی شده است: مهاجرت بین‌المللی، مهاجرت درون‌شهری، بین‌شهری، روستا به شهر، بین روستایی و شهر به روستا. مهاجرت در از هر نوعی باشد برای برآورده کردن انتظارات و نیازها افراد است. رفتارهای انسان بر اساس قوانین و ارزش‌های مکان زندگی است. و این موضوع باعث می‌شود افراد تمایل پیدا کنند به تغییر رفتار و خود را با ارزش‌های محیط زندگی تطبیق بدهند (عزیزیان و همکاران ۱۳۹۳).

مهاجرت روستایی برای بار اول در سال ۱۸۹۲ به‌کاربرده شد معادل‌های این عبارتند از: کوچ روستایی، برون کوچی، کوچ داخلی، روستا گریزی، برون کوچی روستا به شهر، و در نهایت ترک کردن مکانی که در آن زندگی می‌کنید (پیت، ۱۳۶۹).

مطالعات DNA انسان نشان می‌دهد که مهاجرت بخشی از وجود انسان حداقل صد هزار سال بوده است، زمانی که تخمین زده می‌شود اولین مهاجرت انسان‌ها از آفریقا به آسیا رخ داده است. مهاجرت بخشی از داستان بشریت از روزهای سخت شکار و اجتماعات مبتنی بر اجتماع تا ایجاد مناطق شهری پربار که میلیون‌ها انسان را در مناطق کوچک متمرکز جای‌داده است، بوده است. بیشتر مهاجرت‌های انسانی در جستجوی فرصت‌های بهتر است که منعکس‌کننده تمایل برای بهبود کیفیت زندگی است. در برخی موارد، مهاجرت تنها وسیله زنده ماندن است، و درعین حال در موارد دیگر، مهاجرت یا توسط خشونت، ناآرامی‌های سیاسی و یا بلایای طبیعی وادار می‌شود (استانیون و همکاران، ۲۰۰۹).^۱

مهاجرت یک حوزه سیاست بحث‌برانگیز و سیاسی است که در آن دولت‌ها با مخالفت شدید احزاب پوپولیست و روایت‌های منفی رسانه‌ای روبرو می‌شوند که برداشت شهروندان از این موضوع را تغییر می‌دهد. همچنین علاقه علمی به مهاجرت در حال افزایش است. تحقیقات جدید ادغام مهاجران از تغییر

مفهومی دور از تمرکز بر جمعیت مهاجر و به سمت تجدیدنظر در جوامع میزبان حمایت می‌کند (روبرتو، عاکف^۱، ۲۰۲۱).

مهاجرت یک پدیده رایج در دوره جهانی‌سازی است. مهاجرت مربوط به حرکت سلول‌ها بر روی یک بستر خاص است. برجسته نمودن پدیده مهاجرت به صورت خودآگاهانه و انگیزه فردی را که زمینه‌ساز آن است، مانند عوامل انگیزشی آن، روشن ساخته و بدین ترتیب آن را به عنوان یکی از اشکال شغلی بدون مرز به تصویر می‌کشد. با این حال، به عنوان یک نتیجه، نقش زمینه‌های نهادی و ساختاری گسترده‌تر تحت نظریه پردازی باقی مانده است. ادبیات مهاجرت شامل مطالعات اندکی در مورد مهاجران بسیار ماهر در محیط‌های سازمانی با تمرکز بر تأثیرات کلان افزایش و فرار مغزها بر اقتصاد ملی است. نظریه‌های مدیریتی مهاجرت خود آغاز شده با استفاده نسبتاً محدود از بینش‌های به دست آمده از دیدگاه‌های کلان است و تمایل دارد که از چگونگی تحول مهاجرت خود آغاز در محیط‌های سازمانی و نهادی متنوعی غفلت ورزد (بوجرگارد، ۲۰۱۴)^۲.

مهاجرت به عنوان یکی از جنبه‌های فرآیند نوسازی پیشرفته جامعه، تحرک فضایی از قرن نوزدهم در حال افزایش است و حتی در دهه‌های اخیر نیز سرعت بیشتری گرفته است. در نتیجه جهانی شدن، در گذشته اخیراً افزایش نرخ کلی مهاجرت بین‌المللی مشاهده شده است. با این حال، اگر به مهاجرت داخلی در مرزهای کشورهای ملی نگاه کنیم، می‌بینیم که روندها مبهم‌تر از آنچه تئوری مدرنیزاسیون پیشنهاد می‌کند، است. حداقل در کشورهای رفاهی صنعتی بسیار پیشرفته، تغییرات پیچیده‌ای در الگوهای تحرک بین منطقه‌ای در سال‌های اخیر مشاهده شده است. این روندها به دلیل تغییرات انعطاف‌پذیری در بازار کار، تغییر در نقش‌های جنسیتی و تغییرات ساختاری گسترده در اقتصاد، به تغییرات اساسی در زندگی شغلی و خانوادگی نسبت داده شده است. در برخی از کشورها، نرخ جابجایی در مرزهای ملی کاهش یافته است، در حالی که نرخ رفت و آمد در مسافت‌های طولانی افزایش یافته است

(کالتز، ۱۹۹۹ و پفاف، ۲۰۱۲).^۱

در سال‌های اخیر، تحقیقات مهاجرت به‌طور فزاینده‌ای تحت تأثیر رویه زندگی قرار گرفته است. این بدان معنی است که امروزه مهاجرت فردی به‌طور کلی به‌عنوان یک‌روند زندگی شناخته می‌شود. رویکرد دوره زندگی تأکید می‌کند که مهاجرت یک رویداد واحد برای عبور از یک مرز از پیش تعریف‌شده نیست، بلکه یک‌روند طولانی‌مدت تصمیم‌گیری، اجرا و ادغام است. این روند تحت تأثیر تجارب مهاجر در مراحل اولیه زندگی و همچنین تغییرات پویا در عوامل تعیین‌کننده فردی و زمینه‌ای است (همان، ۲۰۱۵).

مهاجرت شامل مهاجرت به کشور جدید باهدف اقامت دائم در آنجا پس از ترک کشور تابعیت است. در بسیاری از موارد، مهاجران شهروند کشور پذیرنده می‌شوند. گردشگران، دانشجویان خارجی و سایر افرادی که به‌طور موقت از کشوری بازدید می‌کنند یا در آن اقامت می‌کنند مهاجر محسوب نمی‌شوند. اولین گام اساسی برای دستیابی به درک نظری جامع‌تری از مهاجرت، اتصال تئوری‌های مهاجرت به نظریه‌های عمومی اجتماعی - علمی است. این نشان‌دهنده نیاز به مفهوم‌سازی مهاجرت به‌عنوان بخشی ذاتی از فرایندهای گسترده‌تر تغییرات اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، فناوری و جمعیتی است که در مفاهیمی مانند تحول اجتماعی، "توسعه" و جهانی‌سازی مجسم شده است. این در تضاد با دیدگاه‌های متعارف علمی است که مهاجرت را یا پاسخی به عدم تعادل توسعه یا تابعی از عوامل فشار "فشار" و "کشش" و همچنین دیدگاه‌های سیاستی نشان می‌دهد که مهاجرت را یا "مشکلی که باید حل شود" نشان می‌دهد یا برعکس، به‌عنوان راه‌حلی برای مشکلات (مانند پیری جمعیت. بااین حال، مهاجرت یک فرایند اجتماعی است که نمی‌تواند جدا از فرایندهای گسترده‌تری از تغییر که بخشی از آن است، دیده شود. شهرنشینی شاید بهترین مثال برای نشان دادن این نکته اساسی باشد. از زمان شروع انقلاب صنعتی، مهاجرت و شهرنشینی به‌طور ذاتی فرایندهایی درهم‌آمیخته است که بنابراین نمی‌توان جداگانه مفهوم‌پردازی کرد. درک فرایندهای شهرنشینی مدرن بدون درک مهاجرت از روستا به شهر به همان اندازه تصور نیست که درک مهاجرت روستا به شهر بدون درک فرایندهای شهرنشینی قابل‌درک

نیست. این فرض‌های نادرست ناشی از تلاش‌های دولت‌ها برای مهار مهاجرت از روستا به شهر از طریق برنامه‌های توسعه روستایی را آشکار می‌کند، زیرا چنین سیاست‌هایی نمی‌توانند روندهای گسترده‌تر تحول اجتماعی و گسترش سرمایه‌داری را متوقف کنند که ناگزیر معیشت سنتی کشاورزی را تضعیف می‌کند، رشد بخش شهری را تشویق می‌کند و ایده‌های "زندگی خوب" در میان نسل‌های جدید را به سمت سبک‌های زندگی شهری بیشتر تغییر می‌دهد (موبوجونی^۱، ۱۹۷۰؛ اسچویل^۲ ۲۰۱۹).

۲-۲-۲- علل مهاجرت

علل‌ها و انگیزه‌های گوناگونی برای تمایل افراد به مهاجرت از روستا به شهر وجود دارد به‌طور کلی دو تا عامل باعث مهاجرت می‌شود (همان منبع، ۱۳۹۳):

۱- عوامل جذب‌کننده: پیدا کردن شغل و وضعیت اقتصادی بهتر، فرهنگ شهری، زرق‌وبرق و

امکانات شهری

۲- عوامل دافعه: بیکاری، نبود درآمد، امکانات و نبود تفریحات متنوع

از دیگر علل مهاجرت می‌توان به موارد زیر اشاره کرد (فیندلی^۳ ۱۳۷۲):

- علل جمعیتی: سن، وضع تاهل
- علل اقتصادی: اشتغال، درآمد
- علل‌هایی که مربوط به شیوه زندگی است: خدمات اجتماعی، خدمات ارتباطات، وضعیت و

امکانات تحصیل، وسایل تفریحی

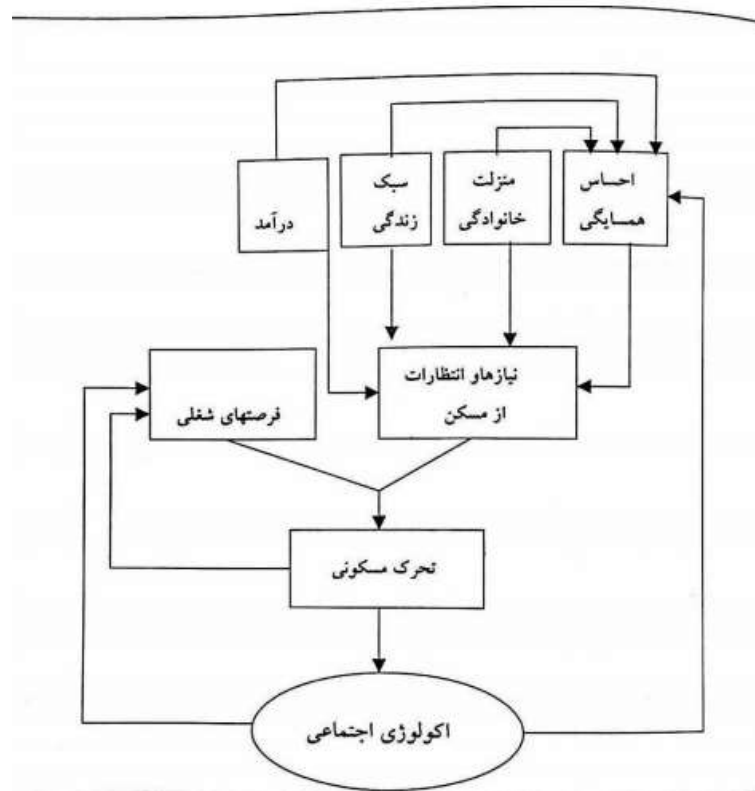
یکی از علل مهاجرت می‌تواند تقاضا و دسترسی به مسکن باشد. دسترسی به مسکن یعنی اگر یک شهر دارای مسکن نباشد یا اگر هم باشد کاملاً اشغال شده باشد یا اینکه به دلیل قیمت‌های بالا افراد نتوانند در آن سکونت یابند. آن منطقه شهری دارای دسترسی صفر مسکن است. در این صورت مهاجرت

¹ Mabogunje

² Schewel

³

به آن منطقه کمتر می‌شود. اگر مسئولان شهر به‌طور آگاهانه برنامه‌ای در مورد عرضه مسکن برای مهاجران باقیمت مناسب و محدودیت‌هایی در نظر بگیرد در این صورت اثرات متفاوتی می‌تواند بر مهاجرین بگذارد. جابه‌جایی خانواده‌ها از یک محل به محل دیگر حوزه جدیدی از اجتماع برای شهر به وجود می‌آید (مأخذ: زنگنه، ۱۳۸۱: ۵۴).

شکل (۱-۲) ارتباط بین تقاضای مسکن، تحرک مسکونی و تکولوژی اجتماعی شهری
(مأخذ: زنگنه، ۱۳۸۱)

افراد ممکن است مهاجرت یا ترک کشور مبدا خود را برای سکونت در جاهای دیگر انتخاب کنند، زیرا در کشور خود با چالش‌های غیرقابل مقاومت روبرو هستند. برخی از مهاجران با فرار از آزار و اذیت مذهبی یا سیاسی یا فرار از شرایط خطرناک، مانند جنگ یا خشونت جنایی، اقدام به مهاجرت می‌کنند. در چنین شرایطی، مهاجران احتمالی ممکن است درخواست کنند که به‌عنوان پناهنده یا دریافت‌کننده پناهندگی سیاسی وارد کشور شوند. با این حال به دست آوردن چنین شناختی نیاز به بررسی گسترده دارد و این روند ممکن است چندین سال طول بکشد. بعضی اوقات مهاجرت برای اهداف اقتصادی می‌باشد؛ آن‌ها ممکن است جذب فرهنگ تجارت دوستانه کشور شوند یا به دنبال

شغل‌هایی با درآمد بالا باشند. از آنجایی که بسیاری از مهاجران به ایالات متحده در طول تاریخ توسط زمین حاصلخیز و پیشرفت‌های صنعتی کشور جذب می‌شدند، مهاجران اقتصادی قرن بیست و یکم در بسیاری از زمینه‌ها از جمله فن‌آوری رایانه، ساخت‌وساز، آموزش، کشاورزی، تولید و کارهای خانگی فرصت‌ها را جستجو کرده‌اند. کشورهای مبدا وقتی تحت تأثیر قرار می‌گیرند که بخش عمده‌ای از جمعیت آن‌ها تصمیم به اسکان مجدد در جای دیگری بگیرند. خروج افراد با استعداد و زحمت‌کش منجر به تشخیص غیررسمی "فرار مغزها" شده است، که ادعا می‌کند کشور مبدا از دست دادن اعضای باارزش شهروندی خود رنج می‌برد. با این وجود اقتصاد بسیاری از کشورهای مبدا از *پول حواله*، پولی که مهاجران پس از تأمین شغل در کشور مقصد برای اعضای خانواده خود ارسال می‌کنند، بهره‌مند می‌شوند. تأثیر مهاجرت بر کشورهای پذیرنده بحث کسانی را که احساس می‌کنند مهاجران جمعیت محلی را افزایش می‌دهند و کسانی که مهاجران را تهدید می‌دانند، برانگیخته است. مهاجرت تأثیر بسزایی در جمعیت‌شناسی، فرهنگ، اقتصاد و سیاست یک کشور دارد. علاوه بر این، مهاجرت اکنون مسئول ثبات یا رشد جمعیت در بسیاری از جوامع غربی است. سیاست کنترل مهاجرت یک عنصر مهم در تعیین الگوهای مهاجرت است. این سیاست مهاجرت است که عمده‌تاً دامنه مهاجرت جهانی را تعیین می‌کند (زولبرگ، ۱۹۸۹).

نظریه پردازانی چون رابرتسون، فوریس و دارلو در بررسی‌های خود پیرامون مهاجرت‌های درون‌شهری، به چشمگیر بودن حجم این مهاجرت‌ها در مسافت‌های کوتاه و جهت‌دار بودن حجم این مهاجرت‌ها در مسافت‌های کوتاه و جهت‌دار بودن آگاهانه این حرکات پی برده‌اند و در این خصوص به نقش متغیرهای موثری چون وسعت شهر، وضعیت مالکیت قبلی، درآمد و قومیت تأکید داشته‌اند، از این‌رو خانوارهایی که دارای مالکیت شخصی و درآمد بالایی هستند، در مسافت‌هایی دورتر جابجا می‌شوند، در حالی که خانوارهای اجاره‌نشین عکس این وضعیت را دارند؛ اهدافی که مهاجران با توجه به آن‌ها اقدام به مهاجرت می‌کنند متعددند (طیبیان و همکاران، ۱۳۹۱).

تئوری مهاجرت پراکنده است و نمی‌تواند به راحتی روند احتمالی آینده مهاجرت کل را پیش‌بینی کند. بسیاری از وقایع پیش برنده آن، به‌ویژه روند اقتصادی و حتی بیشتر، تغییرات سیاسی، قابل

پیش‌بینی نیستند. مهاجرت که شامل بسیاری از جریان‌های غیر مرتبط از بسیاری از مبدا برای اهداف غیر مرتبط است، از مدل‌سازی یا پیش‌بینی رضایت‌بخش سرپیچی کرده است، مگر در مواردی که مهاجرت کار منظم تحت سلطه آن باشد. فرایندهای سیاسی در داخل و خارج از کشور می‌توانند از اهمیت بالاتری برخوردار باشند. بسیاری از کشورهای جهان سوم از نظر سیاسی ناپایدار هستند. "علیت تجمعی" جمعیت مهاجر مستقر باعث مهاجرت بیشتر از طریق شبکه‌ها و مهاجرت زنجیره‌ای می‌شود (گوراک و کاسس، ۱۹۹۲؛ میچل و درد، ۲۰۰۳؛ مسی و زنتو، ۱۹۹۹).^۱

مهاجرت به‌عنوان یک فرآیند خاص اجتماعی و انتخابی مطابق با بسیاری از تئوری‌های مهاجرت، بیشتر کریدورهای اصلی مهاجرت در جهان از بازارهای کار با دستمزد پایین به مزد بالاتر سرازیر می‌شوند. همچنین، بسیاری از آن‌ها بین مکان‌های تقریبی - یعنی کشورهای همسایه و مناطق جریان دارند - که نشان‌دهنده هزینه‌ها و عدم اطمینان مربوط به حمل‌ونقل است. به‌عنوان مثال روابط استعماری و شبه استعماری از اهمیت ویژه‌ای درک الگوهای مهاجرت طی سه قرن گذشته برخوردار است. دکتر حبیب اله زنجانی از چهار دیدگاه مهاجرت را بررسی کرده است: ۱- اقتصادی ۲- اجتماعی ۳- سیاسی ۴- سیستمی.

۲-۳- دیدگاه‌های مختلف درباره علل مهاجرت

۲-۳-۱- دیدگاه اقتصادی

از نظر اقتصادی مهاجرت داخلی یا بین‌المللی مکانیزمی برای توزیع نیروی کار است این نگرش با پیروان ادام اسمیت (۱۷۷۸) اقتصاددان کلاسیک شکل گرفت. ادام اسمیت مهاجران کارگر را نیز تابع عرضه و تقاضا می‌دانست. و این مهاجرت را باعث رشد اقتصادی دو منطقه مهاجرت‌پذیر و مهاجرفرست محسوب می‌داشت و آن را وسیله‌ای برای بهبود اشتغال و کار می‌دانست (لیم و زلوتینک، کریترز ۱۹۹۲).^۲

بعد از ادام اسمیت اقتصاددانانی هاریس و تودارو (۱۹۷۶) و ساستاد (۱۹۶۲) نظریه ادام اسمیت را کمی

1

2

تغییر دادن و نظریه جدیدی به نام نئوکلاسیک ها را تعریف کردند در این نظریه هر چه عرضه نیروی کار بیشتر از سرمایه باشد دستمزدها کاهش می یابد و در نقطه ای که سرمایه بیشتر از نیروی کار باشد دستمزدها افزایش می یابند. و این روند باعث انگیزه مهاجرت نیروی کار را از منطقه اول به منطقه دوم بر می شود و تعادلی بین دستمزدها و نیروی کار ایجاد می کند. تعادلی که در منطقه اول باعث کاهش نیروی کار، افزایش دستمزدها و در منطقه دوم باعث افزایش نیروی کار، کاهش دستمزدها می شود. استمرار این وضع شکاف دستمزدی بین دو منطقه را کاهش می دهد و زمانی که تفاوت آن دو به سطح هزینه های مهاجرت کاهش یابد باعث توقف مهاجرت بین آن دو منطقه شود. و همچنین در این نظریه مهاجرت در قالب اصل فایده _ هزینه بررسی شده کلیه هزینه های ملموس یا غیرملموس مورد توجه قرار گرفته و در صورتی که هزینه کمتر از فایده باشد مهاجرت صورت می گیرد. وقتی مهاجرت را در قالب اصل فایده _ هزینه مورد بررسی قرار می دهیم باید بازه زمانی بلندمدت را در نظر بگیریم و به درآمد مهاجر را در مبدأ و مقصد توجه کنیم آگاهی فردی که مهاجرت می کند در ابتدا از مشکلات زندگی و قوانین نیروی کار شهر مقصد کم است به تدریج با شرایط کار و زندگی آشنا می شود و قدرت انطباق با شهر مقصد افزایش می یابد و بهتر می تواند درآمدهای انتظاری و واقعی شهر مبدأ و مقصد را مقایسه کند و در این مسیر با مسائل پیش بینی نشده روبه رو شود در نتیجه ارزیابی فرد مهاجر را تصحیح یا تعدیل کند. و نتیجه این بررسی در قالب فایده _ هزینه باعث ماندن یا منصرف شدن مهاجر از مهاجرت می شود. در تئوری نئوکلاسیک ها در مورد مهاجرت بیشتر احتمال کاریابی و دستمزدها توجه کرده و بسیاری از عوامل (سیاست های دولت ها، غیر کارآمد بودن محاسبات) که باعث جذب یا دفع مهاجر می شود توجه نکرده است (وزلوتینک و کریتز، ۱۹۹۲).

۲-۲-۳- دیدگاه اجتماعی

اگرچه عوامل اقتصادی در مهاجرت نقش پررنگی دارند در مواردی مهاجرت به خاطر دوره دوری از عوامل تهدیدکننده حیات انسان است در مواردی برای زندگی در مکان خوش آب و هوا صورت می گیرد نه تنها

انگیزه اقتصادی وجود نداشته باشد بلکه در جهت عکس آن باشد. مهاجرت همواره ارادی نیست کشش‌های متنوعی در مقصد و مبدأ وجود دارند که فرد را برای ماندن یا ترک کردن تشویق می‌کند و این مسئله در اینکه مهاجرت صرفاً به خاطره عوامل اقتصادی است را موردنقد قرار می‌دهد (لی، ۱۹۹۶).^۱

در طبقه‌بندی انگیزه‌های مهاجرتی عوامل اقتصادی (یافتن شغلی بهتر، درآمد بالاتر، ورود به صنایع تجاری و...) و عوامل دیگری از جمله بهبود زندگی زناشویی، ارتقاء محل تحصیل فرزندان و ازدواج است بخش عمده‌ای از عوامل به دیدگاه اجتماعی و فرهنگی افراد بستگی دارد. بسا مهاجرت افراد دلیل اقتصادی قابل‌ذکری نداشته باشد (لیم وزلوتینک، کریتز ۱۹۹۲).^۲

۲-۳-۳- دیدگاه سیاسی

مهاجرت با دیدگاه سیاسی در وهله اول به قوانین و مقررات برمی‌گردد. علاوه بر قوانین و مقررات پناهندگان و پذیرش مهاجران رانده‌شده از دید سیاسی موردبررسی قرار می‌گیرند. یکی از جنبه‌های غیر ملموس مهاجرت‌های سیاسی به نژاد و فرهنگ مهاجر فرست برمی‌گردد (لیم وزلوتینک، کریتز ۱۹۹۲).

۲-۳-۴- دیدگاه سیستمی

(لیم وزلوتینک، کریتز ۱۹۹۲) در طرح نگرش جامعه به مهاجرت‌های بین‌المللی به تکمیل و تلفیق نظریات متفاوت پرداخته و بر پویایی جریانات مهاجرت توجه کرده بنا بر نظریه آن‌ها جریان مهاجرتی که بین سرزمین مقصد و مبدأ صورت می‌گیرد با سایر حلقه‌های موجود بین آن دو ارتباط دارد و حلقه‌های درهم‌تنیده شده و سیستمی را به وجود می‌آورند که مهاجرت را به وجود آورد و به جریانی پویا تبدیل می‌کند. سیاست، فرهنگ، اقتصاد، تاریخ به صورت تفکیک‌ناپذیر بر روی جریان مهاجرت تاثیر می‌گذارند.

۲-۴-۲- علل مهاجرت در نظریه‌های مهاجرت

نظریه‌های مختلف تلاش کردند علل مهاجرت و در کل تحرک جمعیتی را تبیین و پیش‌بینی کنند. در

1

2

ادامه به مهم‌ترین این نظریه می‌پردازیم.

۲-۲-۴-۱- نظریه دوگانگی منطقه‌ای

وجود یک ساختار اقتصادی در یک کشور همراه با عدم توازن در شیوه ، رشد و امکانات تولید در مناطق مختلف موجب اختلال در انتقال منابع می‌شود و این روند در بلندمدت باعث می‌شود یک منطقه کمتر رشد و توسعه پیدا کند نسبت به منطقه دیگر در نتیجه افراد از آن منطقه مهاجرت می‌کنند به منطقه توسعه‌یافته‌تر. براون در سال ۱۹۸۷ طبق تحقیقاتی که انجام داد به این نتیجه رسید دلیل مهاجرت روستا به شهر در کشور ونزوئلا متفاوت بودن در توسعه‌یافتگی است (پاپلی یزدی، ۱۳۸۱).

۲-۲-۴-۲- نظریه کارکردگرایان

این نظریه بر این فرض تأکید دارد که نیازهای اجتماعی در چارچوبی در نظام اجتماعی به وجود می‌آید وقتی در آن اجتماع نیازهای افراد برطرف نشود افراد مهاجرت می‌کنند طبق این نظریه. دلیل مهاجرت افراد از روستا به شهر هم این است که افراد در روستا نیازهای اجتماعی خود را نمی‌توانند برطرف کنند در نتیجه تصمیم می‌گیرد از روستا به محیط بزرگ‌تر مهاجرت کند. طبق این نظریه دلیل مهاجرت افراد از روستا به شهر عدم توازن اجتماعی و اقتصادی بین دو منطقه است (همان منبع، ۱۳۸۱).

۲-۲-۴-۳- نظریه وابستگی مهاجرت

در این نظریه پیامدها و علل مهاجرت در ارتباط با یکدیگر هستند و بین توسعه و مهاجرت نامتقارن ارتباط وجود دارد و همدیگر را تقویت می‌کند طبق این نظریه مهاجرت افراد از روستا به شهر دارای خصوصیات زیر است (همان منبع، ۱۳۸۱).

۱- داشتن الگوی معین

۲- محدودیت مهاجران به نیروی کار

۳- اقتصادی بودن مهاجرت

۴- اجباری بودن مهاجرت

۵- همگانی بودن مهاجرت

۲-۲-۴- نظریه مهاجرتی تودارو (۱۹۷۵)

این نظریه ابتدا با فرضیه علت مهاجرت افراد از روستا به شهر را بیان کرده فرض می‌کند فردی در روستا ۱۰۰ درصد بیکار است اگر برای این فرد پیدا کردن شغل و درآمد در شهرها احتمال ۶۰ درصد داشته باشد فرد تصمیم به مهاجرت می‌گیرد (همان منبع، ۱۳۸۱).

۲-۲-۴-۵- نظریه دگرگونی و توسعه

در این نظریه سی- مینگ لی و همکارانش معتقد هستند مهاجرت با توسعه‌یافتگی یک منطقه ارتباط دارد تعداد افراد مهاجر از روستا به شهر با توسعه‌یافتگی افزایش می‌یابد. در جامعه تغییراتی به وجود آمده و نظام قدیمی و سنتی کشاورزی به سمت نظام صنعتی می‌رود و افراد تمایل دارند با روش جدید محصول تولید کنند در نتیجه نیروی کار از روستا به شهر مهاجرت می‌کند (حاج حسینی، ۱۳۸۵).

۲-۲-۴-۶- نظریه محرومیت نسبی

محرومیت باعث مهاجرت می‌شود یعنی مهاجر وقتی نتواند نیازهای خود را به خاطر نبود امکانات در آن منطقه رفع کند تصمیم به مهاجرت می‌گیرد پس مهاجرت یک فرایند اتفاقی نیست. (حاج حسینی ۱۳۸۵). نامساوی بودن درآمدها یا محرومیت نسبی در منطقه مبدأ بیشتر باشد نرخ مهاجرت بالاتر می‌رود. (بائر و زیمرمن، ۱۹۹۹).

۲-۲-۴-۷- نظریه دگرگونی و توسعه

با افزایش توسعه‌یافتگی میزان مهاجرت هم افزایش می‌یابد (سی- مینگ لی و همکارانش ۱۹۹۷). در کل از دیدگاه اقتصادی مهاجرت مکانیزمی است برای توزیع نیروی کار است. این دیدگاه نظر آدام اسمیت و پیروان وی است (همان منبع، ۱۳۹۳).

۲-۵- پیامدهای مهاجرت

مهاجرت تأثیرات زیادی در فرهنگ، اقتصاد و نظام اجتماعی هم مبدا و هم مقصد می‌شود. در این میان داوطلبانه یا اجباری بودن مهاجرت نقش مهمی ایفا می‌کند. پیامدهای مهاجرت اجباری در نتیجه جنگ‌ها، درگیری‌های داخلی یا بلایای طبیعی ممکن است عواقبی متفاوت از مهاجرت داوطلبانه داشته باشد. کارهای اخیر پیامدهای مهاجرت اجباری را بر پذیرش جمعیت، بر خود مهاجران و اعزام جمعیت برجسته کرده است. مهاجرت برای افراد یک تغییر اساسی در زمینهٔ ایجاد می‌کند و تنظیم اهداف و آرزوها را ضروری می‌کند. اگرچه فرایندهای مرتبط باهدف برای موفقیت در مهاجرت (مثل رفاه)، بسیار مهم به نظر می‌رسند (کلارا و همکاران، ۲۰۱۹).^۱

پیامدهای حاشیه نشینی و تأثیر آن بر احساس امنیت عمومی از این قرار است: الف) استقرار در مناطق فقیرنشین به عنوان عاملی برای توسعه و کاهش احساس امنیت عمومی در مناطق فقیرنشین. ب) دفاع جدی از موجودیت خود علی‌رغم احساس امنیت عمومی ضعیف ج) اعتقاد صرف به مسئولیت دولت در رابطه با وضعیت خود و نادیده گرفتن نقاط ضعف خویش د) افزایش احساس امنیت عمومی و مبارزه با پیامدهای منفی مهاجرت به ویژه در میان نسل‌های دوم به بعد (زنجانی، ۱۳۸۲: ۲۰۸-۲۰۷). ه) پیامدهای مهاجرت عدم تجانس بین حاشیه نشینان و شهرنشینی به عنوان عمده ترین عامل کاهش احساس امنیت عمومی و افزایش بزهکاری اجتماعی (دادرس، ۱۳۷۴: ۵۸). در همین رابطه باید اضافه کرد مهاجرانی که کار خود را از دست می‌دهند اغلب به واکنش‌های نامطلوبی مبتلا می‌شوند. در آنان ضربه شدید روانی و بی‌خوابی حادث شده و گاهی به اعتیاد روی می‌آورند (ناظمیان، ۱۳۷۴: ۱۱۰). مجرمان بیشتر با استفاده از ساده لوحی و بی‌تجربگی جوانان مهاجر، آنان را در میادین کاریابی و چهار راه‌ها و صف سینماها و... با ابزار همدردی و طرح دوستی به سوی ارتکاب جرایم می‌کشانند. (۸۵-۸۹: خلعتبری، ۱۳۸۱)

مهاجرت‌های روستا - شهری باعث افزایش تعداد مردان جوان در شهرهای بزرگ شده و تعادل نسبت

مردان و زنان را در دو منطقه شهری و روستایی برهم زده است (ستوده، ۱۳۸۴، ۱۲۵)

۲-۲-۵-۱- تأثیرات جمعیتی

مهاجرت افراد روستا به شهر ساختار جمعیتی شهر را تغییر می‌دهد باعث افزایش جمعیت در شهر می‌شود و چون بیشتر افراد جوان مهاجرت می‌کنند نرخ ازدواج و باروری را هم در شهرها تغییر می‌دهد. و این تغییر در ساختار سنی در شهر به نفع افراد بزرگسال می‌شود (زنگنه، ۱۳۸۱).

۲-۲-۵-۲- پیامد اقتصادی

بعضی از مهاجرین با افزایش تولید، خانه‌سازی، پس‌انداز بیشتر و تقاضای کالای مصرفی می‌توانند به اقتصاد شهری کمک کنند. در عین حال بعضی از مهاجرین باعث بالا رفتن نرخ بیکاری، کاهش تولید و افزایش هزینه‌های مصرفی در نتیجه کسری بودجه شهری می‌شوند در این صورت به اقتصاد شهر صدمه می‌زنند. در کوتاه مدت به احتمال زیاد با افزایش جمعیت در شهر اقتصاد شهری بهبود یابد ولی در بلندمدت چون تقاضای مسکن زیاد می‌شود قیمت مسکن افزایش می‌یابد و به زیرساخت شهری هم فشار وارد شود. و مجموعه‌ای از این عوامل باعث کاهش اقتصاد در شهر می‌شود. سن، جنس، منابع انسانی بر تحرک مهاجرین تأثیر می‌گذارد. مهاجرین پرتلاش سطح رفاه، درآمد و زندگی خود را بهبود می‌دهند. با افزایش درآمد تقاضا برای کالای مصرفی زیاد می‌شود در نتیجه باعث ایجاد اشتغال برای افراد دیگر می‌شود. در کشورهای در حال توسعه بیشتر افراد مهاجر به خاطر شرایط رکودی در جامعه وقتی درآمدشان زیاد می‌شود بیشتر درآمد خودشان را به زادگاهشان برمی‌گردانند و صرف خرید کالای مصرفی نمی‌کنند. در مواردی افراد مهاجر با شغل‌هایی که در شهر وجود دارند خود را نمی‌توانند تطبیق دهند در نتیجه در شهر به سمت شغل‌هایی از جمله باربری، دست‌فروشی، خدمات تعمیراتی و... می‌شوند این مشاغل تأثیری بر سطح رفاه و درآمد بقیه افراد جامعه نمی‌شود و این مشاغل کاذب نامیده می‌شوند (همان منبع، ۱۳۹۳).

۲-۵-۳- پیامد اجتماعی

مهم‌ترین دلیل مهاجرت مسائل اقتصادی بعدازآن می‌توان به مسائل اجتماعی و نبود رفاه و امکانات اشاره کرد. بیشتر مهاجران از روستا به شهر جوانان هستند با آمدن جوانان به شهر و رفت‌وآمد کردن با افراد دیگر از حقوق شهروندی خودآگاه می‌شوند و این موضوع باعث بی‌اعتمادی آن‌ها می‌شود و در مواردی باعث خرابکاری در شهرها می‌شوند. جوانان برای رفاه بیشتر و آزادی بیشتر و برای فرار از انزوای اجتماعی که در روستا است مهاجرت می‌کنند. با مهاجرت افراد ساختار جمعیتی و سنی در شهر و روستا به هم می‌خورد و تعداد افراد سالخورده در روستا افزایش می‌یابد. تفاوت سنی و نسلی بین افراد روستا باعث شکاف بین پدر و مادر با فرزندان شده است (عزیزیان و کاظمی، ۱۳۹۳).

چون در شهرهای بزرگ صنایع‌های متنوعی وجود دارند افراد بیکاری که در روستا زندگی می‌کنند کشش پیدا می‌کنند که مهاجرت کنند به شهرهای بزرگ تا در صنایع متنوع شروع به فعالیت کنند (همان منبع، ۱۳۸۱).

عمل دیگری که امروزه باعث افزایش بزهکاری اطفال و نوجوانان و حتی بزرگسالان شده است، مهاجرت از روستاها به شهرها و مشکلات مربوط به حاشیه نشینی است. افزایش تحرک جغرافیایی جمعیت از روستاها به شهرها که از بحران‌های اقتصادی، اجتماعی نشأت می‌گیرد خود باعث رشد نرخ انواع خشونت می‌شود. مهاجرت‌های بی‌رویه در واقع باعث می‌شود ظرفیت جمعیتی شهر افزایش یابد، بی‌آنکه ارکان و سازمان‌ها و امکانات آنها رشد یافته باشد، در نتیجه به کنترل اجتماعی شدیداً لطمه وارد شده و باعث رشد ناهنجاری‌های مختلف اجتماعی خواهان شد (کمانداری، ۱۳۹۳: ۱۱۰).

وقتی جوانان روستایی جهت ادامه تحصیل، گذراندن خدمت سربازی و جستجوی کار و شغل بهتر به شهرها می‌آید، تعارض فرهنگی در او ایجاد می‌شود و مشکلات حادث می‌شود. از پیامدهای فرهنگی منفی مهاجرت می‌توان چنین بیان نمود که در اثر مهاجرت جوانان، نقش خانواده در انتقال مبانی ارزشی و دینی و ملی به فرزندان کاهش می‌یابد و جامعه انتقال وظایف تربیتی را برعهده می‌گیرد و با توجه به اینکه هویت فردی در مرد و زن جوان هنوز شکل نگرفته است، زمینه‌ها و بستر تعارضات و نیز

نفوذ فرهنگ بیگانه به هویت دینی و ملی جوانان ایجاد شده و در صورت ضعف بنیادهای مذهبی جوانی و عدم شکلگیری هویت فردی تأثیرپذیری جوان، الگوهای ضد فرهنگ و دینی تقویت شده و این مرحله آغازین گسترش مشکلات اخلاقی، فساد و بیبندوباری و فحشا در شهرها و جوانان خواهد بود.

۲-۲-۵-۴- اسکان غیررسمی

بعضی از افراد که مهاجرت می‌کنند به دلیل نداشتن درآمد در حاشیه شهر، محله‌ای که فاقد از امکانات شهری شروع به زندگی می‌کنند این مکان‌ها بانام‌های زاغه‌نشین، اسکان خودجوش، خرابه نشینی، حاشیه‌نشین و... شناخته شده است. در سکونتگاه‌های غیررسمی نظارت شهرداری و دولت وجود ندارد به این مکان‌ها سکونتگاه‌های بی‌ضابطه هم گفته می‌شود. اما بیشتر این سکونتگاه‌ها بانام حاشیه‌نشین شناخته می‌شوند. در شهرهای ایران با بهبود وضعیت اجتماعی و اقتصادی این سکونتگاه‌های حاشیه‌نشین با خود شهر ادغام می‌شوند یا اینکه به دلیل فاصله زیاد از شهر، این سکونتگاه‌ها به‌طور مستقل به شهر تبدیل می‌شود. (سعیدی و همکاران، ۱۳۹۲).

در مکان‌های اسکان غیررسمی عمدتاً دسترسی به مدرسه و مکان‌های آموزشی، فضای سبز، مکان‌های رفاهی و خدماتی کم است. در این سکونتگاه‌ها ظاهر شهری وجود ندارد معابر پر پیچ‌وخم و باریک وجود دارد در نتیجه اگر در این محلات اتفاقی رخ دهد امکان اینکه ماشین‌های اورژانس و آتش‌نشانی به‌موقع به مکان حادثه برسند کم است (مسعودی فر، ۱۳۸۵).

۲-۲-۶- رفاه

رفاه اجتماعی یکی از شاخص‌های مهم برای ارزیابی توسعه و پیشرفت جامعه است رفاه یعنی قدرت خرید افراد. رفاه-اجتماعی ارتباط مستقیم با سطح امنیت و آرامش افراد جامعه دارد. در نتیجه افزایش رفاه اجتماعی یکی از اهداف مهم سیاست‌گذاران یک جامعه باید باشد. و از جنبه اقتصادی باید به نحوی تخصیص منابع صورت گیرد که رفاه برای همه افراد جامعه ایجاد شود. در این راستا باید اختلاف طبقاتی

را کاهش داد که سطح رفاه برای همه افراد یکسان ایجاد شود (موسی خانی، ۱۳۹۲).

۷-۲-۲- توابع رفاه اجتماعی

رابطه رفاه با برخی از متغیرهای اقتصادی از جمله (مطلوبیت افراد، توزیع درآمد) می‌توان اشاره کرد رفاه با درآمد افراد و میزان مطلوبیت افراد رابطه مستقیم دارد. شاخص‌های رفاه اجتماعی عمدتاً از مطلوبیت افراد و نابرابری توزیع درآمد پیروی می‌کند (همان منبع ۱۳۹۲).

۸-۲-۲- چند نمونه از توابع رفاه

۱-۸-۲-۲- تابع رفاه اجتماعی مطلوب گرا

این تابع رفاه اجتماعی مربوط به مکتب مطلوبیت‌گرایی است که توسط دالتون بررسی شده است در این تابع مطلوبیت همه افراد جامعه در نظر گرفته شده است. معادله این تابع رفاه اجتماعی به صورت زیر است:

$$\frac{\beta_1}{c_1} = \frac{\beta_2}{c_2} \quad (1)$$

در این تابع بتا ضریب و C مصرف است و در این تابع باید $(c_1 > c_2)$ باشد. سن معتقد است در صورتی حداکثر شدن رفاه در مطلوبیت‌گرایی باعث توزیع درآمد قابل قبول می‌شود که همه‌ی افراد دارای تابع مطلوبیت یکسان باشند. و حتی اگر یک نفر دارای تابع مطلوبیت متفاوت با بقیه باشد افزایش رفاه اجتماعی می‌تواند باعث نابرابری توزیع درآمد بشود (همان منبع).

۲-۸-۲-۲- تابع رفاه اجتماعی فردی

در این تابع رفاه اجتماعی به صورت مجزا تابعی از مطلوبیت افراد مختلف جامعه است معادله این تابع رفاه اجتماعی به صورت زیر است:

$$W(z) = W[u_1(z), u_2(z), \dots, u_n(z)] \quad (2-2)$$

این تابع نمی‌تواند ارتباط بین مطلوبیت افراد و رفاه را توضیح دهد (غلام رضا موسی خانی).

۲-۲-۸-۳- تابع رفاه اجتماعی ارو

این تابع توسط ارو در سال ۱۹۶۳ ارائه شده است این تابع رفاه بر اساس ترجیحات افراد مختلف به دست آمده است. معادله این تابع رفاه اجتماعی به صورت زیر است:

$$R = f(R_1, R_2, \dots, R_n) \quad (3-2)$$

(R) ترجیحات افراد است (موسی خانی، ۱۳۹۰).

۲-۲-۸-۴- تابع رفاه اجتماعی هرسانی

این تابع توسط هرسانی در سال ۱۹۵۵ ارائه شده است. هرسانی بین ترجیحات شخصی (تابع رفاه اجتماعی) و ترجیحات خصوصی (تابع مطلوبیت) افراد تفاوت قائل می‌شود. تابع مطلوبیت هر فردی نشان می‌دهد که هر فرد نفع شخصی خود را در نظر می‌گیرد. تابع رفاه اجتماعی هر فردی نشان می‌دهد با توجه به رفاه دیگران و ملاحظات اجتماعی دیگران چه چیزی را ترجیح می‌دهد. در این تابع رفاه مطلوبیت تمام افراد جامعه در نظر گرفته می‌شود معادله این تابع به صورت زیر است (همان منبع):

$$W = \sum_{i=1}^n \alpha_i \beta_i \quad (4-2)$$

۲-۲-۸-۵- تابع رفاه اجتماعی راولس

در این تابع حداقل مطلوبیت فرد در نظر گرفته شده است. معادله ریاضی آن به صورت زیر است (همان منبع، ۱۳۹۲):

$$W = W(u_1, u_2, \dots, u_n) = \min \{u_1, u_2, \dots, u_n\} \quad (5-2)$$

۲-۲-۸-۶- تابع رفاه اجتماعی اتکینسون

این تابع، رفاه اجتماعی با درآمد افراد در ارتباط است با افزایش درآمد رفاه افراد هم افزایش می‌یابد. معادله ریاضی آن به صورت زیر است:

$$W=f(x_1, x_2, \dots, x_n) \quad (۷-۲)$$

X نشان‌دهنده درآمد افراد است (همان منبع).

۲-۲-۸-۷- تابع رفاه اجتماعی سن

تابع رفاه اجتماعی بر اساس درآمد افراد جامعه است نابرابری توزیع درآمد سطح رفاه و مطلوبیت افراد را کاهش می‌دهد. فرمول تابع رفاه اجتماعی به صورت زیر است:

$$W=W(X, I) \quad (۸-۲)$$

X و I هر دو تابعی از سطح درآمد افراد جامعه هستند، I به توزیع نابرابر درآمد و X به درآمد بستگی دارد. اگر کاهش (افزایش) درآمد رخ دهد رفاه کاهش (افزایش) می‌یابد و کاهش (افزایش) در نابرابری توزیع درآمد باعث افزایش (کاهش) رفاه می‌شود.

سن در سال ۱۹۷۴ تابع رفاهی پیشنهاد داد به نام تابع رفاه شاخص سن:

$$W = M(1-G) \quad (۹-۲)$$

G ضریب جینی بین صفر و یک است و m میانگین درآمد است. ضریب جینی اگر صفر باشد یعنی همه افراد درآمد یکسان دارند اگر یک باشد یعنی تمام درآمد به یک فرد اختصاص داده شده است. اگر ضریب جینی کوچک‌تر از $۰/۵$ باشد تابع رفاه سن حساسیت بالاتری به میانگین درآمد دارد نسبت به

نابرابری درآمدی (همان منبع، ۱۳۹۳).

۲-۲-۹- درآمد

در سراسر جهان، بسیاری از محققان به تأثیر مهاجرت بر فقر، به‌ویژه فقر درآمدی علاقه‌مند هستند. موضوع افزایش نابرابری درآمد یکی از موضوعات اصلی است مسائل اجتماعی و سیاسی که ثبات اجتماعی در جامعه را تهدید می‌کند. در سال ۲۰۲۰، آگزا و همکاران اشاره کرده‌اند که مهاجرت به‌عنوان یک استراتژی معیشت تأثیر مثبت یا منفی بر اقتصاد اجتماعی دارد، به‌ویژه در فقر و توانایی مدیریت مهاجرت خانوارهای دارای مهاجرت دی‌هاس (۲۰۰۶) هنگام مطالعه منطقه‌ای، از طریق تحقیقات کیفی و نظرسنجی بین ۵۰۷ غیر مهاجر، خانوارهای مهاجر داخلی و بین‌المللی، در واحه مراکش تودغا نشان داده‌اند که مهاجرت کمک قابل توجهی به توسعه اقتصادی، بهبود سطح زندگی، تسهیل و زندگی گروه‌های قومی در کنار دریا. این مطالعه نشان می‌دهد که خانواده‌های مهاجر بین‌المللی بیشتر از خانوارهای غیر مهاجر در مسکن، کشاورزی سرمایه‌گذاری می‌کنند و انواع دیگر مشاغل. علاوه بر این، مک‌کارتی و همکاران (۲۰۰۶)، در مطالعه خود در مورد تأثیر مهاجرت بر کشاورزی، نشان دادند که مزایای ناشی از نیروی کار مهاجرت بسیار زیاد است، زیرا بر افزایش درآمد خانوارهای روستایی و کاهش فقر از طریق کشاورزی تأثیر مثبت دارد. با استفاده از داده‌های دو موج بررسی پانل آلبانی که بین سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۳ انجام شده است، همچنین نشان می‌دهد که ضرر در نیروی کار خانگی در کشاورزی با افزایش دسترسی به سرمایه جبران می‌شود که منجر به بهبود کلی در کشاورزی و کشاورزی می‌شود کل درآمدها این دیدگاه همچنین توسط هال (۲۰۰۷) در تحقیقی درباره مهاجرت، حواله‌ها و استراتژی کسب درآمد از کارگران کشاورزی در مناطق خودکفا از سوی دیگر، بررسی‌های منفی نشان می‌دهد که مهاجرت یک موقعیت برد-برد است و به نقش آن در کاهش اشاره نمی‌کند فقر. نتیجه برخی از مطالعات نشان می‌دهد که مهاجرت نیروی کار به فقر منجر می‌شود زیرا از دست دادن نیروی مولد درآمد ناشی از آن را کاهش می‌دهد. افزون بر این، افزایش حجم مهاجرت برای بسیاری از مردم یک

پارادوکس به شمار می‌رود. مهاجرت بدون امنیت مهاجران را رفاه می‌دهد، برخی حتی پس از نقل مکان از مکانی به مکان دیگر فقیرتر می‌شود (آنه های لی و. همکاران ۲۰۲۱).

استراتژی "تنوع معیشت روستایی" و فقر کاهش در مناطق روستایی چین (مورفی، ۱۹۹۹). مطالعات موجود نشان می‌دهد که مهاجرت منجر به افزایش چشمگیر درآمد و کاهش نرخ فقر در مناطق روستایی چین (روزل، تیلور، و دبرو، ۱۹۹۹؛ تیلور، روزل، و دبرو، ۲۰۰۳؛ ژو و لو، ۲۰۱۰) مهاجران مهمترین مشارکت کننده درآمد خانوارهای روستایی هستند (د براو، هوانگ، روزل، ژانگ و ژانگ، ۲۰۰۲)، در چین مطالعات نشان می‌دهد که اقلیت‌های قومی فقر بیشتری را تجربه می‌کنند میزان مشارکت کمتر در بازار کار و احتمال بیشتری برای تبعیض دستمزد وجود دارد (شی، ۱۹۹۸؛ هاول، ۲۰۱۳، ۲۰۱۶؛ زنگ، ۲۰۰۸). با توجه به عدم قطعیت در مورد رفاه اقلیت‌های قومی، مطالعه اثرات مهاجرت بر قومیت‌ها مهم است نابرابری به دلایل زیر اول، همزمان با افزایش چشمگیر تعداد مهاجران چینی باگذشت زمان، نابرابری درآمد بر اساس قومیت نیز تصور می‌شود در حال افزایش است (گوستافسون و شی، ۲۰۰۳)، بنابراین پیشنهاد یک موقعیت همبستگی نسبی بین این دو مرتبط، همراه با دیگر نابرابری قومی یکی از عوامل محرک اصلی محسوب می‌شود. اقتصادها توسعه می‌یابند، فعالیت‌های اقتصادی معمولاً بیشتر از تمرکز کمتر در مناطق اطراف شهرهای بزرگ است (بانک جهانی، ۲۰۰۹). در همین حال، نابرابری نیز در دهه‌های گذشته در اکثر کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته افزایش یافته است (گلدبرگ و پاوچنیک، ۲۰۰۷) رابطه بین اندازه شهر و نابرابری درآمد با استفاده از داده‌های ایالات متحده از ۱۹۷۹ تا ۲۰۰۴. آن‌ها یک رابطه مثبت را ثبت کردند (پاوان، ۲۰۱۳).^۱

مهاجرت اغلب به عنوان بهترین گزینه برای خروج خانوارهای فقیر روستایی از فقر در نظر گرفته می‌شود با توجه به اینکه افزایش نابرابری درآمدی یک نگرانی عمده است و موضوع سیاست، در چین با استفاده از داده‌های خانگی اختصاصی اخیر نتایج نشان می‌دهد که با حواله مهاجران به عنوان جایگزین احتمالی درآمد رفتار می‌شود مهاجرت به طور قابل توجهی درآمد را برای همه اقوام افزایش می‌دهد (هاول،

¹ Pavan

۲۰۱۷)¹.

پس از تجزیه و تحلیل داده‌های ۲۸۰۰ خانوار ویتنامی از ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۸، نتایج مطالعه نشان می‌دهد که هرچه بیشتر مهاجرت صورت بگیرد احتمال فقر درآمد خانوارها کمتر است. می‌توان توضیح داد که اگر خانواده مهاجر داشته باشد، این افراد پول را به خانواده بازمی‌گردانند مهاجرت داخلی نیز نقش مهمی ایفا می‌کند (آنه‌های لی و همکاران، ۲۰۲۱)².

در تحقیقی استفاده از شاخص جینی به عنوان معیاری برای نابرابری درآمد منجر به این می‌شود که مهاجرت تأثیرات قوی‌تری بر نابرابری نسبت به یافته‌های سایر مطالعات بر اساس تغییرات در حق بیمه دستمزد مربوط به مهارت داشته باشد. جالب اینجاست که مهاجرت با مهارت‌های پایین تأثیر کمی بر نابرابری درآمد دارد. با این حال، اگر کارگران بومی با دور شدن از مکان‌های آسیب‌دیده به افزایش مهاجرت با مهارت پایین پاسخ دهند، برآوردها به سمت سوگیری نزولی است (هانگ و هیباس، ۲۰۱۵)³.

۲-۳- پیشینه تحقیق

مطالعاتی که تاکنون در ایران یا در کشورهای دیگر انجام گرفته است بیشتر علل و انگیزه مهاجرت از روستا به شهر را به دلیل نابرابری توزیع درآمد تأکید دارد و مطالعه‌ای که به بررسی رابطه بین شاخص رفاه سن با مهاجرت پردازد انجام نگرفته است بنابراین در قسمت پیشینه از مطالعات مشابه استفاده شده است.

۲-۳-۱- مطالعات داخلی

احمدی شادمهری و همکاران (۱۳۹۹) عوامل مؤثر بر نابرابری توزیع درآمد در ایران را با تأکید بر نقش مهاجرت و شهرنشینی طی دوره ۱۳۹۵-۱۳۶۵ بررسی کردند. آن‌ها از الگوی خود توضیح برداری، روش یوهانسن-جوسلیلیوس و روش تصحیح خطا استفاده کردند. بر اساس نتایج به دست آمده در هر دوره حدود ۰/۶۴ عدم تعادل کوتاه مدت، برای رسیدن به تعادل بلندمدت، تعدیل شد. همچنین یک درصد

¹ JHOWELL

²

³ Hibbs & Hong

افزایش در متغیرهای فساد، تورق، نرخ بیکاری، نرخ شهرنشینی و نرخ مهاجرت، به ترتیب باعث افزایش ۲/۰۳، ۱/۱۷، ۱/۵۳، ۲/۷۸ و ۴/۳۸ درصد در نابرابری توزیع درآمد گردید.

بارانی (۱۳۹۹) به بررسی عوامل مؤثر بر مهاجرت از روستا به شهر در منطقه مرزی سیستان پرداخته است. جامعه آماری تحقیق معتمدین و کارشناسان متخصص در زمینه تحقیق بود. در جمع‌آوری اطلاعات از روش ارزیابی مشارکتی روستایی (PRA) بهره گرفته شده است. نتایج تحقیق نشان داد از دیدگاه معتمدین و کارشناسان، خشک‌سالی، بیکاری در مناطق روستایی، درآمد ناچیز در روستاها و فقر روستاییان از مهم‌ترین دلایل بروز مهاجرت در منطقه بوده است.

حدادی نسب و محمودیان (۱۳۹۹) اثر مهاجرت بر کیفیت زندگی خانواده‌های مهاجرکوه‌دشتی ساکن شهر قدس و هم‌تایان غیر مهاجر ساکن شهرستان کوه‌دشت را بررسی کردند؛ اطلاعات موردنیاز با استفاده از روش پیمایش و با ابزار پرسشنامه و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی، ۴۰۰ خانوار (۲۰۰ نفر مهاجر و ۲۰۰ نفر غیرمهاجر) انتخاب شدند. جهت بررسی فرضیات تحقیق از آزمون‌های آماری T، آزمون کی‌دو و رگرسیون چندمتغیره استفاده شد. نتایج نشان داد که خانواده‌های مهاجر در مجموع از کیفیت زندگی نسبتاً مطلوب‌تری نسبت به هم‌تایان غیرمهاجر خود برخوردار بوده‌اند.

دشتبان و همکاران (۱۳۹۸) به بررسی اثر توسعه مالی بر نابرابری شهری و روستایی در کشور ایران با استفاده از داده‌های تابلویی ۳۱ استان، در سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۴ پرداختند. برای این منظور، داده‌های الگو با استفاده از مدل‌های پانل ایستا و پویا، برآورد شده است. در این مطالعه، رابطه U معکوس کوزنتس در استان‌های ایران تأیید نشد و بر اساس نتایج به دست آمده می‌توان گفت تأثیر اندازه دولت منفی بوده و سبب کاهش نابرابری درآمدی خانوارهای روستایی و شهری می‌شود.

ابریشمی و همکاران (۱۳۹۸) تأثیر پویایی مهاجرت از روستا به شهر بر نابرابری درآمدی را در مناطق روستایی ایران بر اساس آمار مناطق روستایی ۳۰ استان ایران در دوره ۱۳۸۵-۱۳۹۴، با روش داده‌های ترکیبی (پانل) و با استفاده از مدل اقتصادسنجی گشتاورهای تعمیم‌یافته GMM موردبررسی قرار دادند. بر این اساس، نتایج تجربی تحقیقات نشان داد مهاجرت در ابتدای امر موجب افزایش نابرابری درآمدی

روستایی شده و در دوره بعد، اثری کاهنده بر شکاف درآمدی روستایی داشت.

حسین زاده و همکاران (۱۳۹۸) عوامل اقتصادی و اجتماعی اثرگذار بر مهاجرت روستاییان در سامان‌های عرفی روستایی حوزه انارچای مشکین‌شهر استان اردبیل موردبررسی قرار دادند. به‌منظور بررسی علت و انگیزش مهاجرت روستاییان از تکنیک پرسشنامه، مصاحبه، مشاهده و مطالعه آمارهای جمعیتی روستاها از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۵ و از آزمون آماری تجزیه مؤلفه‌های اصلی و از تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام‌به‌گام استفاده شد. نتایج نشان داد مهم‌ترین گویه‌های موثر در مهاجرت به ترتیب درآمد پایین، نبود بستر مناسب برای ازدواج جوانان و نبود شغل به ترتیب با میانگین رتبه ۱۹/۹۳، ۱۹/۸۸ و ۱۹/۸۱ بوده است.

ابریشمی و همکاران (۱۳۹۸) تأثیر پویایی مهاجرت از روستا به شهر بر نابرابری درآمدی را در مناطق روستایی ایران بر اساس آمار مناطق روستایی ۳۰ استان ایران در دوره ۱۳۹۴-۱۳۸۵، با روش داده‌های ترکیبی (پانل) و با استفاده از مدل اقتصادسنجی گشتاورهای تعمیم‌یافته GMM موردبررسی قرار دادند. بر این اساس، نتایج تجربی تحقیقات نشان داد مهاجرت در ابتدای امر موجب افزایش نابرابری درآمدی روستایی شده و در دوره بعد، اثری کاهنده بر شکاف درآمدی روستایی داشت.

حسین زاده و همکاران (۱۳۹۸) عوامل اقتصادی و اجتماعی اثرگذار بر مهاجرت روستاییان در سامان‌های عرفی روستایی حوزه انارچای مشکین‌شهر استان اردبیل موردبررسی قرار دادند. به‌منظور بررسی علت و انگیزش مهاجرت روستاییان از تکنیک پرسشنامه، مصاحبه، مشاهده و مطالعه آمارهای جمعیتی روستاها از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۵ و از آزمون آماری تجزیه مؤلفه‌های اصلی و از تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام‌به‌گام استفاده شد. نتایج نشان داد مهم‌ترین گویه‌های موثر در مهاجرت به ترتیب درآمد پایین، نبود بستر مناسب برای ازدواج جوانان و نبود شغل به ترتیب با میانگین رتبه ۱۹/۹۳، ۱۹/۸۸ و ۱۹/۸۱ بوده است.

موحد و سامیان (۱۳۹۷) به بررسی عوامل موثر بر مهاجرت روستاییان در شهرستان سردشت با استفاده از داده‌های روایی پرسشنامه پرداختند. اعتماد یا پایداری آن نیز با اجرای آزمون کرونباخ مورد

تایید قرار گرفت. جامعه آماری تحقیق مهاجران ۱۰ روستای شهرستان سردشت بود که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۱۲۰ نفر از آن‌ها به‌طور تصادفی از جامعه کل انتخاب شد. نتایج نشان داد عوامل مؤثر بر مهاجرت‌های روستا-شهری عوامل اقتصادی نقش پررنگ‌تری داشته به‌طوری‌که کمبود فرصت‌های شغلی و تعداد مشاغل در روستاها یکی از مهم‌ترین دلایل مهاجرت‌های روستا-شهری بشمار می‌رفت.

فطرس و شهبازی (۱۳۹۴) وضعیت فقر و نابرابری را در مناطق شهری و روستایی ایران در مهر و موم‌های ۱۳۸۱-۱۳۹۱ بررسی کردند. نتایج محاسبات نشان داد که فقر و نابرابری درآمدی در مناطق روستایی بیش‌تر از مناطق شهری است. در مهر و موم‌های ۱۳۸۱-۱۳۸۸ مقدار فقر و نابرابری درآمدی در ایران بالا و با نوسان‌هایی همراه بوده است. در مهر و موم‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ فقر و نابرابری درآمدی همچنان بالاست اما نسبت به سال ۱۳۸۹ در هر دو منطقه شهری و روستایی اندکی کاهش را نشان می‌دهد.

سپهر دوست و زمانی شبخانه (۱۳۹۲) متغیرها اثرگذار بر توزیع درآمد در نواحی غیر شهری را مورد مطالعه قرار دادند و نتایج حاکی از آن است متغیرهای شهرنشینی و نرخ بیکاری اثر مثبت و معنی داری بر توزیع درآمد و در نتیجه فقر دارند. بنی اسد و همکاران (۱۳۹۱) در بررسی خود در زمینه جابه‌جایی افراد از مناطق روستایی به شهری در کشور ایران طی مهر و موم‌های ۱۳۸۶-۱۳۵۳ با استفاده از سیستم معادلات هم‌زمان به این نتیجه رسیدند که کاهش نابرابری درآمدی، بالا بودن هزینه کرد دولت و انتقال سرمایه‌ها در بخش کشت و کار موجب کاهش جریان جابه‌جایی به نواحی شهری می‌شود.

فرهمند و همکاران (۱۳۹۱) طی مطالعه‌ای به بررسی اثرات گسترش شهرها بر بهبود وضعیت زندگی در کشور ایران برای دوره سه‌ساله پرداخته و به این نتیجه رسیدند که فرض افزایش نابرابری در مرحله اول گسترش شهرها و کاهش نابرابری در بلندمدت برقرار بوده و برای بالا رفتن کیفیت زندگی در بخش‌های مختلف کشور حد مطلوبی از شهرنشینی وجود دارد.

اذانی و بوستانی (۱۳۹۰) تحلیلی بر عوامل مؤثر در مهاجرت‌های روستایی - شهری نمونه موردی

(شهرستان ممسنی). روش این پژوهش بر اساس هدف کاربردی و بر اساس ماهیت توصیفی - موردی، تحلیلی است. محدوده مطالعه نیز شامل شهرستان ممسنی بوده که اطلاعات موردنیاز آن با استفاده از روش کتابخانه‌ای و اسنادی و تهیه پرسشنامه به دست آمده است. تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده با استفاده از نرم افزارهای GIS و SPSS انجام و با استفاده از آزمونهای ANOVA و پیرسون تحلیل و استنباط آماری انجام گرفته است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که شهرستان ممسنی طی این چهار دهه مواجه با رشد بالای مهاجرت بوده است که بیشترین تعداد آن طی دهه‌های ۶۵-۱۳۵۵ و ۷۵-۱۳۶۵ می‌باشد که پی آمدهای منفی را در محیط‌های روستایی و شهرها موجود آورده است. همچنین، مهم‌ترین علت‌های مهاجرت‌های روستایی در این شهرستان کمبود درآمد و فقدان امکانات آموزشی، خدماتی و رفاهی است.

شمس‌الدین و گرجیان (۱۳۸۹) در بررسی علل جابه‌جایی جمعیت از مناطق روستایی به شهری در ایران، به این نتیجه رسیدند که ساکنین روستایی باهدف بهره‌مندی از خدمات عرضه‌شده در نواحی شهری و پیدا کردن شغل بهتر، به مناطق شهری نقل مکان می‌کنند و تمایل دارند مکان‌هایی را انتخاب کنند که علاوه بر رفع احتیاجات اساسی، بتواند پاسخگوی احساسات و ادراک فرهنگی-هویتی آنها نیز باشد. این تحقیق همچنین نشان می‌دهد که دلایل متفاوت اقتصادی، اجتماعی و طبیعی در جابه‌جایی روستاییان اثرگذار است.

شایان، مرادی و طاهرخانی (۱۳۸۳) در مطالعه خود به بررسی اثرات شهرنشینی در کشور ایران، به این نتیجه رسیدند که متغیرهای تنوع شغلی، سطح درآمد، انسجام اجتماعی، تعداد مراکز خدمات فرهنگی، میزان خدمات اجتماعی و فرهنگی و الگوها و رفتارهای اجتماعی و فرهنگی در روستاهای مورد مطالعه، به میزان قابل توجهی از تغییرات گسترده‌ی فرهنگی و اجتماعی در شهرها تأثیر پذیرفته‌اند.

صمدی (۱۳۸۱) به بررسی اثرگذارترین عواملی که موجب ایجاد شکاف و اختلاف درآمدی در بین نواحی شهری و غیرشهری در کشور ایران برای دوره پنج‌ساله اول دهه هفتاد با استفاده از شاخص نابرابری پرداخت. مطالعه وی کاهش نابرابری در بین مناطق شهری و غیرشهری را برای مهر و موم‌های

مورد بررسی نشان می‌دهد. همچنین پژوهشگر معتقد است که عامل مهم اجرای موفقیت‌آمیز برنامه‌های کاهش فقر و نابرابری، افزاز نواحی شهری و غیرشهری می‌باشد.

پور افکاری و همکاران (۱۳۸۱) در تحقیق خود باهدف بررسی اثرات شهرنشینی در کشور ایران به این نتیجه رسیدند که شهرنشینی دارای آثار و پیامدهای مثبت و منفی در جامعه ایران بوده است. همچنین نتایج به‌دست‌آمده از وجود رابطه‌ای مثبت میان شهرنشینی و متغیرهایی همچون بالا رفتن سطح توسعه-ی فرهنگی، افزایش میزان مشارکت اجتماعی افراد، افزایش امکانات منطقه، بالا رفتن سطح سواد، افزایش میزان طلاق و افزایش امید به زندگی حکایت دارد.

طاهرخانی (۱۳۷۹) به بررسی علل مهاجرت از روستا به شهر در کشور ایران پرداخت، نتایج نشان می‌دهد ایجاد اشتغال می‌تواند به کاهش انواع نابرابری‌های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی منجر شود. عدم وجود فرصت‌های شغلی در مناطق روستایی از عوامل تشدید نابرابری‌های شهری و روستایی کشور محسوب می‌شود که عواقب مهاجرت از روستا به شهر را نیز در بردارد.

۲-۳-۲ مطالعات خارجی

موهادوان و همکاران (۲۰۲۱) به بررسی نقش مهاجرت از روستا به شهر در گردشگری و فقر با استفاده از ضریب انگل در ۳۱ استان چین طی دوره ۱۹۹۹-۲۰۱۶ پرداختند. یافته‌های تحقیق نشان داد فقر شهری، گردشگری داخلی بر فقر به‌طور غیرمستقیم از طریق شهرنشینی به‌عنوان حلقه تأثیر می‌گذارد. در مناطق روستایی، فقر در پاسخ به افزایش گردشگری داخلی در مقایسه با گردشگری ورودی کاهش بیشتری یافت، اما شهرنشینی به‌عنوان مجرای این ارتباط گردشگری - فقر عمل نکرد. همچنین هنگامی که از معیار فقر کل استفاده می‌شود، این نتایج ناپدید می‌شود، بنابراین ضرورت توجه به شکاف روستا و شهر در فقر را برجسته می‌کند. در نهایت، درحالی که سیاست توسعه گردشگری روستایی چین با موفقیت فقر روستایی را کاهش داده است، مشخص نیست که آیا این امر بر کاهش نابرابری درآمد در استان‌ها و استان‌ها تأثیر داشته است یا خیر.

انگاین و همکاران (۲۰۲۰) تأثیر رشد اقتصادی و مهاجرت به شهر را بر کاهش فقر در ویتنام را

مورد مطالعه قرار دادند. داده‌های مطالعه داده‌های مربوط به رشد، شهرنشینی و فقر در سطح استان به مدت ۹ سال، از سال ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۴ توسط اداره آمار ویتنام و اداره کل گمرک ویتنام ارائه شده است. آن‌ها با استفاده از مدل‌های رگرسیون لجستیک با اثرات ثابت و مدل‌های رگرسیون لجستیک با اثرات تصادفی نشان دادند که عوامل دارای تأثیر منفی قابل توجه بر میزان فقر شامل ارزش واردات، میزان شهرنشینی و میزان اشتغال و عواملی که بر میزان فقر تأثیر نمی‌گذارد شامل ارزش صادرات و ارزش تولید ناخالص داخلی است.

جونا و مای (۲۰۲۰) پیوند بین مهاجرت به شهر و ناامنی غذایی در آفریقای جنوبی را با استفاده از نمونه‌گیری عمومی خانوار آفریقای جنوبی ۲۰۱۷ بررسی کردند. آن‌ها با استفاده از مقیاس دسترسی به امنیت غذایی خانوار و شاخص تنوع غذایی، متوجه شدند که مانند دیگر اشکال محرومیت در آفریقای جنوبی، ناامنی غذایی دارای ابعاد نژادی و جنسیتی قابل توجهی بود. افرادی که در خانه‌های غیررسمی زندگی می‌کردند بیشتر از افرادی که در خانه‌های نیمه‌رسمی و رسمی زندگی می‌کردند دچار ناامنی غذایی می‌شدند.

چیانگ و همکاران (۲۰۲۰) به بررسی ارتباط مهاجرت به شهر، فقر و سلامت کودکان پرداختند. داده‌های تجزیه و تحلیل از مطالعه کوهورت تایوان با نمونه‌ای ملی از ۱۸۸۱۴ کودک به دست آمد. منطقه اقامت به دو گروه سلامت کودکان در سن ۱۲ سالگی توسط مادران رتبه بندی شد و به دو گروه فقیر و غیر فقیر تقسیم شد؛ از رگرسیون لجستیک چندگانه برای بررسی تأثیر مشترک شهرنشینی و فقر بر سلامت کودکان استفاده شد. نتایج نشان داد که کودکانی که در فقر زندگی می‌کردند بیشتر از آن‌هایی که در فقر زندگی نمی‌کردند از سلامت پایین برخوردار بودند (۲۸,۲٪ در مقابل ۱۹,۹٪). تعامل فقر و شهرنشینی بر سلامت کودکان از نظر آماری معنی دار بود. زندگی در شهرهای بزرگ برای سلامت کودکان فقیر مضر است و فاصله سلامت بین کودکان فقیر و ثروتمند را افزایش می‌دهد. بنابراین شکل دادن به شهرنشینی برای کودکان، به‌ویژه برای کودکان فقیر، بسیار مهم است.

سوفانیت (۲۰۲۰) تأثیر مهاجرت بر دستمزد، مهاجرت داخلی و رفاه، در این مقاله از داده‌های

سرشماری در ایالات متحده استفاده شده است. این مقاله به صورت کمی ارزیابی می شود تأثیر مهاجرت در یک مدل تعادل فضایی ، با در نظر گرفتن پاسخ های مهاجرت و همچنین ناهمگنی در انواع کارگر و خصوصیات شهر. علیرغم نگرانی عمومی ، نتایج نشان می دهد که افزایش زیادی در سهام مهاجران تأثیر کمی بر حقوق و دستمزد دارد بومی این تأثیرات بیشتر بر مهاجران قبلی متمرکز است. بیشترین تلفات رفاهی ناشی از افزایش هزینه های مسکن است. بعلاوه ، سیاستی که به نفع ورود مهاجران بامهارت بالا است ، ضمن کاهش حقوق و رفاه کارگران بامهارت بالا ، به رفاه کارگران کم مهارت منجر می شود. در نتیجه ، این سیاست نابرابری محلی در دستمزد واقعی را در بین کارگران کاهش می دهد.

مارتا و همکاران (۲۰۲۰)^۱ درک انگیزه های مهاجرت و تأثیر آن بر رفاه خانوار: شواهدی از روستا به شهر ، مهاجرت در اندونزی مهاجرت روستایی به شهری یک پدیده جمعیتی رایج در کشورهای در حال توسعه است. در چهار سال گذشته دهه ها ، اندونزی بالاترین میزان شهرنشینی را در میان کشورهای آسیایی داشته است که این امر باعث شده است درجه اول توسط مهاجرت روستایی به شهری. این نوع مهاجرت تأثیرات اقتصادی و اجتماعی شدیدی بر آن دارد افراد در مبدا و مقصد. این مطالعه الگوها و تأثیرات آن را تجزیه و تحلیل می کند مهاجرت روستایی به شهری بر اساس انگیزه های مهاجرت خانوارهای روستایی. تفاوت در اختلافات برای شناسایی تأثیر مهاجرت بر رفاه خانوارهای مهاجر در مناطق روستایی از رویکرد استفاده می شود بر اساس انگیزه های مهاجرت این مطالعه با استفاده از داده های نظرسنجی زندگی خانوادگی اندونزی (IFLS) مربوط به سال ۲۰۰۷ و ۲۰۱۴ که متشکل از ۲۰۰۷ نمونه خانوار در ۱۳ استان است. مهاجرت دارای است تأثیر مثبت و قابل توجهی بر رفاه خانوارهای مهاجر بر اساس انگیزه های سرمایه گذاری است.، این مطالعه نشان می دهد که الگوی ، رفتار و تأثیر مهاجرت به شدت تحت تأثیر مناطق مبدا قرار دارد. بر اساس این مشاهده ، سیاست های مرتبط با مدیریت مهاجرت ، به ویژه در سطح منطقه ای ، باید این موارد را در نظر بگیرند عوامل انگیزشی و خصوصیات مناطق مبدا. مهاجرت روستایی به شهری به عنوان یکی از راهکارهای انجام شده توسط روستاییان فقیر شناخته شده

است خانوارهایی که با محیط‌های پر خطر روبرو هستند. این خطرات بیشتر با عدم قطعیت بازار مانند سقوط کالاهای کشاورزی، شکست محصول، بلایای طبیعی و عدم وجود آن در ارتباط است فرصت‌های شغلی در مناطق روستایی. با این وجود، به سختی اثبات شده است که این مهاجرت مبتنی بر ریسک می‌تواند به طور مداوم اقتصاد و رفاه خانوارهای روستایی را بهبود بخشد. برای غلبه بر این وضعیت، خانوارهای مناطق روستایی به ابزارهای دیگری برای بهبود نیاز دارند رفاه آن‌ها در فصول ضعیف مانند کمک‌های بی‌قید و شرط دولت و بهبود یافته است.

کاستلز-کینتانا^۱ (۲۰۱۸) به بررسی رابطه بین شهرنشینی، اندازه شهر، مهاجرت و نابرابری توزیع درآمد با استفاده از مدل سری زمانی (OLS) در طی دوره ۱۹۶۰-۲۰۱۶ پرداخت. نتایج نشان می‌دهد نابرابری توزیع درآمد در ابتدا روند کاهشی می‌یابد، به حداقل می‌رسد و بعد از آن مجدداً افزایش می‌یابد. چن (۲۰۱۸)^۲ اندازه شهر، مهاجرت و نابرابری شهری در چین با استفاده از یک مثال فرعی از ۲۰۰۵ رابطه بین اندازه شهر، مهاجرت و نابرابری درآمد را با معیارهای مختلف نابرابری درآمد در سطح شهر را برای ۲۵۲ شهر چین بررسی کرد. آن‌ها دریافتند که شهرهای بزرگ نباید محدودیت‌هایی را اعمال کنند ورود مهاجران همان طور که انجام می‌شود زیرا مهاجران می‌توانند مکمل کارگران ماهر باشند و حق مهارت را افزایش دهند.

چن و همکارانش^۳ (۲۰۱۶) به بررسی ارتباط علی بین شهرنشینی و نابرابری توزیع درآمد در کشور چین، طی دوره ۱۹۷۸-۲۰۱۴ با استفاده از الگوی خود توضیح برداری پرداختند. نتایج مطالعه نشان داد که واکنش مثبت ضریب جینی نشان‌دهنده این است که شهرنشینی نابرابری توزیع درآمدی را در طول زمان بیشتر می‌کند و کشور چین باید تمرکز جدی بر بعد اجتماعی شهرنشینی داشته باشد و اصلاحات جامعه چین باید اولویت‌بندی شود تا از دوگانگی اقتصادی بلندمدت و تفکیک اجتماعی دائمی جلوگیری شود.

وول و همکاران (۲۰۱۶) شهرنشینی و نابرابری درآمد در چین: تحقیق تجربی در سطح استان روند

^۱ Castells- Quintana

^۲

^۳ Chen et al

نابرابری در چین. هدف اصلی این مقاله بررسی رابطه بین شهرنشینی و نابرابری درآمد در چین با استفاده از داده‌های سطح استانی در دوره ۱۹۸۷-۲۰۱۰ است. با استفاده از یک پانل داده برای ۲۰ استان جمع‌آوری شده از سالنامه‌های آماری چین برای پنج سال انتخاب شده تجزیه و تحلیل تجربی بر اساس مدل‌های OLS، اثرات ثابت و تصادفی، یک رابطه قوی -U وارونه بین نابرابری و شهرنشینی نشان می‌دهد. نرخ آستانه از شهرنشینی ۰.۵۳ با پیامدهای استان‌های دارای سطح مشخص شده است شهرنشینی بالاتر از آستانه کاهش نابرابری درآمد را تجربه خواهد کرد. هدف دوم این مقاله نقش شهرنشینی و دستمزد روستایی - شهری را بررسی می‌کند اختلاف در نابرابری استانی. بر اساس داده‌های یک مقطع نمایشی شش نفره استان‌هایی که دوره ۱۹۸۷-۲۰۰۵ را پوشش می‌دهند، درمی‌یابیم که مناطق توسعه یافته یا دارای درآمد غنی هستند تمایل دارند که نابرابری روستایی - شهری و ورودی مهاجر و روستا - شهری کمتری داشته باشند شکاف دستمزد سهم قابل توجهی در نابرابری درآمد دارد.

سو و همکاران^۱ (۲۰۱۵) یک مطالعه فرا منطقه‌ای برای کشور چین انجام داده‌اند و در آن بررسی کردند که آیا شهرنشینی شکاف درآمدی شهری و روستایی را محدودتر و کوچک‌تر می‌کند یا نه؟ آن‌ها دریافتند که الگوهای تعامل بین شهرنشینی و شکاف درآمد شهری و روستایی در مناطق مختلف متفاوت است. نتایج تجربی نشان می‌دهد که شهرنشینی یک شکاف درآمد شهری و روستایی را به‌طور عمده در منطقه شرقی چین ایجاد می‌کند.

لی و همکاران^۲ (۲۰۱۴) ارزیابی تفاوت‌های مکانی و زمانی در گسترش شهرنشینی و تأثیرات آن در اختلاف درآمدی مناطق مختلف در چین را برای سال‌های ۲۰۱۰-۲۰۰۴ با استفاده از رگرسیون داده‌های هیئت‌رئیس انجام دادند. نتایج نشان می‌دهد که شهرنشینی شکاف درآمدی را باریک و محدودتر می‌کند.

در مقاله‌ای دیگر تحت عنوان تاثیر مهاجرت بر رفاه بومی توسط آکای و همکاران (۲۰۱۴)^۳، انجام شده که نتایج نشان‌دهنده آن است که اثر مثبت و قوی مهاجرت بر رفاه بومیان، تحت تأثیر ویژگی‌های محلی بازار کار نیست. در همین حال، مهاجرت تنها تأثیر ضعیفی در رفاه ذهنی گروه‌های مهاجر دارد. به‌طور

¹ Su et al² Li et al³

خاص، بومی‌ها توسط مهاجران شلوغ نیستند و طبقه‌بندی مهاجران به مناطق با خوشبختی بومی بالاتر قابل اغماض است. درواقع تأثیر مثبت مهاجرت بر رضایت از زندگی بومی‌ها تابعی از جذب مهاجران در منطقه است. اثر بهزیستی مهاجرت در مناطقی که سطح جذب متوسطی دارند بیشتر است و در مناطق بدون جذب یا کامل جذب در اصل صفر است.

بتز و بی سیمسون در سال ۲۰۱۳ در مقاله‌ای تحت عنوان اثرات مهاجرت بین‌المللی بر رفاه جمعیت بومی اروپا به این نتایج رسیده‌اند که جریان‌های مهاجر اخیر تأثیر غیرخطی و درعین حال کلی مثبتی دارند در رفاه بومیان، بیشترین تأثیرات ناشی از جریان مهاجران در سال گذشته است. نتایج از نظر اندازه و کاربرد عملی کوچک هستند. فقط جریان‌های بزرگ مهاجر به‌طور قابل‌توجهی بر رفاه بومی تأثیر می‌گذارد.

بونا (۲۰۱۲)^۱ مدل‌های جاذبه مدرن در مهاجرت‌های داخلی مورد رومانی در سال‌های (۲۰۰۴-۲۰۰۸) موردتحقیق قرار داد. بر اساس نتایج حاصل از این تحقیق؛ اندازه جمعیت، تولید ناخالص داخلی سرانه، شاخص ملایمت، تراکم جاده و نرخ جرم و جنایت از نقطه‌نظر ایستا آثار قابل‌توجهی بر مهاجرت نسبت به‌اندازه جمعیت و شاخص ملایمت از نقطه‌نظر پویا داشته است.

کین و ژو^۲ (۲۰۰۹) مطالعه‌ای را باهدف بررسی ارتباط بین گسترش جمعیت در شهرهای و ایجاد شکاف درآمدی در شهرها و روستاها در چین برای سال‌های ۲۰۰۶-۱۹۷۸ انجام دادند. شاخصی که طی این بررسی میزان نابرابری را مشخص می‌کرد ضریب جینی و متغیر مجازی نیز برای دو دوره قبل و بعد از اصلاحات یک و صفر در نظر گرفته شد. نتیجه این مطالعه تأیید نظریه کوزنتس و بالا رفتن شکاف درآمدی با گسترش شهرنشینی بود.

جونسن و همکاران (۲۰۰۹)^۳ مهاجرت داخلی و درآمد نابرابری در چین: شواهدی از داده‌های صفحه روستا در این مقاله تأثیر مهاجرت از روستا به شهر بر نابرابری درآمد و جنسیت تجزیه و تحلیل می‌شود فاصله دستمزد در مناطق مبدا با استفاده از یک مجموعه داده پانل تازه ساخته‌شده برای حدود ۱۰۰

1

2 Qin & Zhou

3

روستای بیش از حد یک دوره ده ساله از ۱۹۹۷ تا ۲۰۰۶ در چین. از آنجاکه نابرابری درآمد مداوم است، ما استفاده می‌کنیم یک چارچوب GMM سیستم برای کنترل نابرابری درآمد عقب‌مانده، که در آن معاصر است مهاجرت نیز معتبر است. ما یک الگوی کوزنتس (معکوس U شکل) بین پیدا کردیم مهاجرت و نابرابری درآمد در جوامع اعزامی. به‌طور خاص، معاصر مهاجرت نابرابری درآمد را افزایش می‌دهد، در حالی که مهاجرت عقب‌مانده نابرابری درآمدی را در کاهش اثر در روستاهای اعزامی افزایش می‌دهد.

بورخاس و کاتز (۲۰۰۵)^۱، دیدگاه دیگری در مورد تأثیر مهاجرت بر بومیان ایالات متحده ارائه دادند. آن‌ها دریافتند که افزایش تعداد مهاجران کم مهارت در طول چند دهه گذشته، به‌طور عمده از مکزیک، تأثیری منفی بر دستمزد کارگران بومی بامهارت کم می‌گذارد. مطالعه‌ای که در آن او دریافت دستمزد کارگران رقیب به ازای هر ۱۰ درصد افزایش عرضه مهاجر ۳ تا ۴ درصد کاهش می‌یابد.

گلدسمیت^۲ (۲۰۰۴) طی پژوهش خود به علل جابه‌جایی جمعیت از بخش روستایی به شهری در کشور سنگال با استفاده از داده‌های ۱۹۹۶-۱۹۶۱ به روش معادلات هم‌زمان به این نتیجه رسید که این جابه‌جایی به نرخ درآمد سرانه در دو بخش، ارتباط مستقیم داشته و توجه به بخش کشاورزی می‌تواند این جابه‌جایی را کم کند.

۴-۲- خلاصه فصل

در این فصل به‌طور مفصل به بررسی ادبیات نظری و تجربی موجود در رابطه با تأثیر مهاجرت انگیزه‌ها و پیامدهای آن در حوزه رفاه و تأمین اجتماعی پرداخته شد و مشخص گردید اقتصاددانان و پژوهشگران در این حوزه بر تأثیر مهاجرت بر روی رفاه و تأمین اجتماعی اتفاق نظر دارند. سپس مطالعات خارجی و داخلی مرتبط با موضوع مطالعه بررسی شد. بر اساس مطالب این فصل، این پژوهش دارای مبانی نظری و تجربی قوی بوده و به‌ویژه با توجه به خلاء مطالعات در داخل کشور، چنین مطالعه‌ای ضرورت دارد. بر اساس پایه‌های نظری تشریح شده در این فصل می‌توان در فصل بعد، مدل و روش مناسبی برای پژوهش انتخاب کرد.

1

2 Goldsmith

فصل ۳:

مواد و روش‌ها

۳-۱- مقدمه

در این فصل، ابتدا روش مورد استفاده در تحقیق معرفی می‌شود. سپس متغیرهای تحقیق و روش گردآوری اطلاعات، جامعه آماری، حجم نمونه، روش محاسبه آن‌ها ارائه می‌شود. روش‌های تجزیه و تحلیل اطلاعات شرح داده بیان خواهد شد.

۳-۲- رگرسیون و داده

در این تحقیق بر اساس مبانی نظری و مطالعات پیشین به‌ویژه اروری و همکاران^۱ (۲۰۱۷) و گوین^۲ (۲۰۲۰) از رگرسیون زیر برای بررسی تأثیر مهاجرت بر رفاه استفاده می‌شود:

$$Lwel_{it} = a + b_1Lurb_{it} + b_2Lage_{it} + b_3Lli_{it} + b_4Lsize_{it} + u_{it} \quad (۱-۳)$$

که در آن L در ابتدای نام متغیرها نشان‌دهنده لگاریتمی بودن متغیرهاست. نماد wel شاخصی رفاه سن در مناطق روستایی، urb نسبت شهرنشینی (شاخص مهاجرت از روستا به شهر) است. همچنین age شاخص پیری جمعیت در نواحی روستایی (نسبت افراد ۶۰ ساله و بالاتر به کل جمعیت)، lit نرخ باسوادی در مناطق روستایی، $size$ متوسط اندازه خانوار در مناطق روستایی است. a عرض از مبدا، b شیب، u جز اخلاص، i استان‌های مورد مطالعه و t دوره بررسی (سالهای ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵) است. دلیل گزینش دوره مذکور بر ای پژوهش آن است که اکثر داده‌های لازم برای متغیرها در سال‌های سرشماری موجود می‌باشند. در ضمن سرشماری نفوس و پیش از سال ۱۳۸۵ با فواصل ده ساله صورت گرفته است. لذا به منظور برقراری فاصله‌های زمانی یکسان در داده‌های پانل سال‌های مذکور برای مطالعه انتخاب شدند. همچنین برای بررسی تأثیر عوامل موثر بر مهاجرت از روستا به شهر بر اساس مطالعات کای و همکاران^۳ (۲۰۱۶) و سیمپرو^۴ (۲۰۲۰) از رگرسیون زیر استفاده می‌شود:

^۱ Arouri et al.

^۲ Nguyen

^۳ Cai et al.

^۴ Cimpoeru

$$Lurb_{it} = a + b_1 Lgdpc_{it} + b_2 Lrain_{it} + b_3 Lwel + b_4 Lagav_{it} + u_{it} \quad (۲-۳)$$

که در آن $gdpc$ تولید ناخالص داخلی سرانه به قیمت سال ۹۵، $rian$ متوسط بارش سالانه (شاخص تغییر اقلیم) و $agav$ ارزش افزوده سرانه بخش کشاورزی به قیمت سال ۹۵ است. شاخص رفاه سن بر اساس فرمول زیر محاسبه می‌شود:

$$Wel = y(1-G) \quad (۳-۳)$$

که در آن y متوسط مخارج خانوار (به میلیون ریال) و G ضریب جینی است.

۳-۳- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این مطالعه با توجه به ماهیت داده‌های مورد استفاده از روش‌های پانل دیتا برای تحلیل آماری استفاده می‌شود. لذا در ادامه مطالبی در خصوص پانل دیتا ارائه می‌شود.

۳-۳-۱- داده‌های ترکیبی (Panel data)

داده‌های ترکیبی، مجموعه‌ای از داده‌ها است که شامل چند مقطع و یک دوره زمانی می‌باشد. مقطع می‌تواند بیانگر افراد، گروه‌ها، بنگاه‌ها صنایع، کشورها و ... باشد. در حالت کلی، تعداد مقطع‌ها را با n نشان می‌دهیم. دوره زمانی نیز می‌تواند روز، هفته، ماه و سال باشد. طول دوره زمانی را برابر با T در نظر می‌گیریم. بدین ترتیب مشاهدات مربوط به متغیرهای x و y را با X_{it} و Y_{it} نشان می‌دهیم که مقطع‌ها شامل $i=1,2,3,\dots,n$ و زمان شامل $t=1,2,3,\dots,T$ می‌باش. داده‌های ترکیبی را می‌توان به صورت جدول‌های زیر نیز نمایش داد. برای هر متغیر، nt مشاهده داریم. توجه شود اگر x شامل بیش از یک متغیر باشد، آنگاه X_{kit} بیانگر مشاهدات مربوط به متغیر k ام در مقطع i و در زمان t می‌باشد که $k=1,2,\dots,K$ در اینجا برای سادگی، فقط یک متغیر توضیحی را در نظر می‌گیریم (سوری، ۱۳۹۵).

جدول (۱-۳) داده‌های ترکیبی

مقطع i	زمان (t)	Y_{it}	X_{kit}					
i=1	1	Y_{11}	X_{kit}					
	2	Y_{12}	X_{kit}					
	$\vdots$	$\vdots$	$\vdots$					
	T	Y_{1T}	X_{kit}					
i=2	1	Y_{11}	X_{kit}					
	2	Y_{12}	X_{kit}					
	$\vdots$	$\vdots$	$\vdots$					
	T	Y_{1T}	X_{kit}					
$\vdots$	$\vdots$	$\vdots$	$\vdots$					
i=n	1	Y_{11}	X_{kit}					
	2	Y_{12}	X_{kit}					
	$\vdots$	$\vdots$	$\vdots$					
	T	Y_{1T}	X_{kit}					
(i) مقطع	Y			X				
	1 2 ... n				1 2 ... n			
(t) زمان								
1	Y_{11}	Y_{21}	$\cdots$	$Y_{n\ 1}$	X_{11}	X_{21}	$\cdots$	$X_{n\ 1}$
2	Y_{21}	Y_{22}	$\cdots$	$Y_{n\ 2}$	X_{21}	X_{22}	$\cdots$	$X_{n\ 2}$
$\vdots$	$\vdots$	$\vdots$	$\vdots$	$\vdots$	$\vdots$	$\vdots$	$\vdots$	$\vdots$
T	Y_{1T}	Y_{2T}	$\cdots$	Y_{nT}	X_{1T}	X_{2T}	$\cdots$	X_{nT}

داده‌های ترکیبی به دلیل آنکه هم تغییرات زمانی و هم تغییرات درون هر مقطع را منعکس می‌کند، می‌تواند اطلاعات بیشتری را منعکس نماید. بسیاری از نکاتی که در تحلیل سری‌های زمانی، نادیده گرفته می‌شود و یا غیر قابل مشاهده هستند، در تحلیل داده‌های ترکیبی روشن می‌شوند. به‌ویژه ناهمگنی‌هایی که غالباً در تحلیل سری زمانی از آنها چشم‌پوشی می‌شود و اصطلاحاً غیر قابل مشاهده هستند، در تحلیل داده‌های ترکیبی امکان بررسی آنها فراهم می‌گردد (همان منبع، ۱۳۹۵).

امروزه استفاده از داده‌های تابلویی در مطالعات اقتصاد سنجی گسترش قابل ملاحظه‌ای یافته است. بطوریکه از داده‌های تابلویی می‌توان برای مواردی که نمی‌توان مسائل را صرفاً بصورت زمانی یا برش مقطعی بررسی کرد، بهره گرفت. از جمله مزایای داده‌های تابلویی می‌توان به اطلاعات بیشتر، تنوع گسترده‌تر تغییرپذیری بیشتر، هم‌خطی کمتر، درجه آزادی بالاتر و تورش پائین‌تر اشاره کرد. از طرفی نیز داده‌های ترکیبی روندهای گذشته متغیرها را در برمی‌گیرد و از نظر لحاظ کردن پویایی متغیرها، اطمینان حاصل می‌کند. در حالت کلی این مدل نشان‌دهنده یک مدل با داده‌های ترکیبی است:

$$Y_{it} = \beta_{1it} + \sum_{k=2}^m \beta_{kit} X_{kit} + e_{it} \quad (۴-۳)$$

که در آن $i=1,2,3,\dots,n$ نشان دهنده واحدهای مقطعی و $t=1,2,3,\dots,T$ نشان‌دهنده زمان می‌باشد. همچنین Y_{it} متغیر وابسته برای i امین واحد مقطعی در سال t و X_{kit} نیز k امین متغیر مستقل غیر تصادفی برای i واحد مقطعی در سال t ام است. معرفی عرض از مبدا و فرضیات مختلف در مورد اثر متغیرهای توضیحی بر متغیر وابسته از طریق آنها، بر رویکردهای مختلف در برآورد مدل داده‌های تابلویی به‌وجود می‌آورد. برای درک درست‌تر فرض کنید مدل رگرسیونی به‌صورت زیر باشد:

$$Y_{1t} = \beta X_{it} + \varepsilon_{it} \quad (۵-۳)$$

اکنون ساختار جمله اخلاص برای جمله‌ی ε_{it} فرض می‌شود:

$$\varepsilon_{it} = \mu_i + \gamma_{it} \quad (۶-۳)$$

در اینجا فرض می‌شود γ_{it} و μ_i همبسته نباشند. جمله اول همان جمله مربوط به مقاطع است. اگر اینجا جمله اخلاص دو بخش داشته باشد: بخش اول، در میان مقاطع تغییر می‌کند، اما در طول زمان ثابت است. این بخش ممکن است با x همبسته باشد یا نباشد. بخش دوم، به‌طور غیر سیستماتیک (یا مستقل) در طول زمان و میان مقاطع تغییر می‌کند و فرض می‌شود با x همبسته نیست. به این ترتیب می‌توان دریافت که دو مشاهده از یک مقطع نسبت به مشاهدات مربوط به دو مقطع بیش‌تر شبیه یکدیگرند. به عبارت دیگر:

در مدل اثر ثابت: μ_i ها با x همبسته است.

در مدل اثر تصادفی: μ_i ها با x همبسته نیست.

در حقیقت تفاوت دو مدل در این است که اثرات فردی با x وابسته‌اند یا خیر. به بیان دیگر رویکرد اثر ثابت، μ_i را جمله‌ای ثابت و مخصوص هر فرد یا مقطع در مدل رگرسیونی فرض می‌کند، اما در هر دوره زمانی، از این توزیع تصادفی μ_i فقط یک رخداد به‌طور یکسان در هر دوره در مدل رگرسیونی وارد می‌شود. به عبارت دیگر، برای کل دوره‌ی زمانی فقط یک μ_i وجود دارد (خلیل‌زاده و حاجی خانی، ۱۳۹۴).

۳-۳-۲- مزایای رویکرد پانل دیتا

از جمله مزایای داده‌های تابلویی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد (بالتاجی، ۲۰۰۵):

- داده‌های پانلی نشان می‌دهند که افراد، شرکت‌ها، ایالات و یا کشورها ناهمگن هستند و این ناهمگنی‌ها را می‌توان کنترل نمود. در حالی که مطالعات سری زمانی و مقطعی قادر به کنترل این ناهمگنی‌ها نیستند و خطر دستیابی به نتایج اریب دار در این مطالعات به وجود می‌آید.
- داده‌های پانلی اطلاعات بیش‌تر، تغییرپذیری بیش‌تر، هم‌خطی کم‌تر میان متغیرها، درجات آزادی بیش‌تر و کارایی بیش‌تری را ارائه می‌کنند.
- داده‌های ترکیبی در مطالعه‌ی مشاهدات مقطعی تکراری به منظور مطالعه‌ی پویایی تغییرات، مناسب‌تر و کاراتر می‌باشند. دوره‌های بیکاری، چرخش شغلی و تحرک نیروی کار با داده‌های ترکیبی نیز بهتر قابل بررسی هستند. همچنین داده‌های پانلی برای تخمین روابط میان‌دوره‌ای، چرخه عمر و مدل‌های بین نسلی ضروری هستند. در حقیقت می‌توان گفت که پانل‌ها می‌توانند تجربیات و رفتارهای فردی را در یک نقطه از زمان به دیگر تجربیات و رفتارها در دیگر نقاط زمان متصل کنند.
- داده‌های پانل، تاثیراتی را که نمی‌توان به سادگی در داده‌های سری زمانی و مقطعی مشاهده کرد، بهتر معین می‌کنند.

¹ - Baltagi, 2005

- مدل داده‌های پانلی به ما امکان ساخت و تست مدل‌های رفتاری پیچیده‌تر را نسبت به مدل‌های سری زمانی و مقطعی می‌دهد.
- داده‌های تابلویی که بر حسب بنگاه‌ها، خانوارها و افراد جمع‌آوری می‌شوند، ممکن است دقیق‌تر از داده‌های مشابه اندازه‌گیری شده در سطح کلان باشند. بنابراین تشریحی که ممکن است در داده‌های کلان حاصل شود، در داده‌های پانلی حداقل می‌شود.

۳-۳-۳- اثرات ثابت و تصادفی

قبل از معرفی مدل‌های پانل دیتا لازم است مفهوم اثرات ثابت و تصادفی^۱ تشریح گردد. این که اثرات را ثابت یا تصادفی فرض کنیم بسیار مهم است و بخش زیادی از ادبیات پانل دیتا به آن اختصاص دارد. جهت درک این مطلب روابط زیر را در نظر بگیرید:

$$Y_{it} = X_{it} + e_{it} \quad (۷-۳)$$

$$e_{it} = \mu_i + \varepsilon_{ij}$$

که در آن Y_{it} ، X_{it} و e_{it} به ترتیب نشان دهنده متغیرهای وابسته، متغیرهای توضیحی و اجزای اخلال هستند. ε_{ij} در طول زمان و در میان واحدهای مقطعی تغییر می‌کند و فرض می‌شود از X مستقل است. μ_i در میان واحدهای مقطعی تغییر می‌کند اما در طول زمان ثابت است. ممکن است با X همبستگی داشته باشد یا نداشته باشد. در مدل اثر ثابت حالت اول برقرار است و در مدل تصادفی حالت دوم. رویکرد اثر ثابت^۲ عرض از مبدا را جمله ثابتی در نظر می‌گیرد که بیان‌کننده ویژگی خاص هر یک از واحدهای مقطعی است. اما رویکرد اثرات تصادفی^۳ عرض از مبدا را جمله اخلالی شبیه e_{it} در نظر می‌گیرد. برای درک بهتر تمایز اثر ثابت با اثر تصادفی، فرض کنید برای برآورد تابع تولید برای مزارع مختلف، تولید را تابعی از سرمایه و نیروی کار در نظر می‌گیریم. مدیریت عامل دیگری است که می‌تواند بر تولید اثر بگذارد، ولی ما در تابع در نظر نگرفتیم. اگر فرض کنیم توانائی مدیریتی به طور تصادفی در بین مزارع

^۱ Random & Fixed Effects

^۲ Fixed Effect

^۳ Random Effect

توزیع شده، قابل مشاهده نیست و از سرمایه و نیروی کار مستقل است، اثرات مدیریت را بر تولید مزارع (واحدهای مقطعی) تصادفی فرض کردیم. اما اگر مدیریت را به عنوان یک عامل قابل مشاهده بدانیم که به طور واضح بر انباشت سرمایه و جذب نیروی کار تاثیر می‌گذارد، توانایی مدیریت را به عنوان یک اثر ثابت در نظر گرفتیم (مهرگان و اشراف‌زاده، ۱۳۸۹)

۳-۳-۴- مدل‌های پانل دیتا

اگر مدل رگرسیون پانل ذیل در نظر گرفته شود:

$$Y_{it} = \beta_{1t} + \beta_2 X_{it} + \mu_{it} \quad (۸-۳)$$

که در آن I نشان دهنده i امین واحد مقطعی و t نشان دهنده t امین دوره زمانی است. فرض می‌شود، حداکثر n مقطعی و حداکثر t دوره زمانی وجود دارد. برآورد مدل (۸-۳) به فروض ما در مورد عرض از مبدا، ضرایب شیب و جمله خطای μ_{it} بستگی دارد. ساده‌ترین روش حذف ابعاد فضا از داده‌های ترکیبی در حالت الف و برآورد رگرسیون متداول حداقل مربعات معمولی است. در این حالت برآورد مدل با روش حداقل مربعات معمولی صورت می‌گیرد و به روش حداقل مربعات تلفیقی^۱ معروف است. روش دیگر برای لحاظ نمودن هر یک از واحدهای مقطعی آن است که عرض از مبدا برای هر یک از آن‌ها متفاوت باشد. این مدل در ادبیات اقتصادی به رگرسیون اثرات ثابت یا حداقل مربعات متغیر موهومی^۲ معروف است. اصطلاح اثرات ثابت ناشی از این حقیقت است که با وجود تفاوت عرض از مبدا میان مقاطع، عرض از مبداهای هر مقطع طی زمان تغییر نمی‌کند. برای این که عرض از مبداهای هر مقطع بدون تغییر باقی بماند، از متغیرهای موهومی در این روش استفاده می‌شود. برای انتخاب مدل حداقل مربعات تلفیقی و مدل اثرات ثابت از آزمون F^3 مقید استفاده می‌شود. تصریح این آزمون به صورت زیر می‌باشد:

$$F = \frac{(R_{fe}^2 - R_{pis}^2)/(N - 1)}{(1 - R_{fe}^2)/(NT - K - N)} \quad (۹-۳)$$

^۱. Pooled Least Square

^۲. Least Square Dummy Variable

^۳. Pooledability

در رابطه (۹-۳)، R_{fe}^2 ضریب تعیین در روش اثرات ثابت، R_{pis}^2 ضریب تعیین در روش حداقل مربعات تلفیقی، N تعداد مقاطع، k تعداد متغیرهای توضیحی و T طول دوره زمانی می‌باشد. اگر F محاسباتی از F بحرانی بزرگتر باشد، در این صورت روش اثرات ثابت انتخاب خواهد شد. مدل دیگر، اثرات تصادفی^۱ است. طرفداران مدل اثرات تصادفی (RE) یا مدل اجزا خطا (ECM) معتقدند که اگر متغیرهای موهومی نشان‌دهنده فقدان دانش و اطلاعات ما درباره مدل حقیقی هستند چرا آن را از طریق جمله خطا u_{it} بیان نکنیم؟ ایده اساسی و آغازین با رابطه (۳-۲۶) شروع می‌شود. طرفداران روش اثرات تصادفی معتقدند، به جای اینکه β_{1i} در رابطه (۳-۸) ثابت فرض شود، آن را یک متغیر تصادفی با میانگین β_1 در نظر می‌گیریم. پس مقدار عرض از مبدا برای هر مقطع به صورت زیر بیان می‌شود.

$$(۳-۲۸)$$

$$\beta_{1i} = \beta_1 + \mu_i \quad (۳-۱۰)$$

در رابطه (۳-۱۰)، u_i جمله خطای تصادفی با میانگین صفر و واریانس σ^2 است.

برای آزمون وجود اثرات تصادفی از آماره آزمون بروش^۲ _ پاگان^۲ استفاده می‌شود که به صورت زیر

تعریف می‌شود:

$$LM = \frac{NT}{2(T-1)} \left(\frac{\sum_{i=1}^N (\sum_{t=1}^T \hat{e}_{it})^2}{\sum_{i=1}^N \sum_{t=1}^T \hat{e}_{it}^2} - 1 \right) \quad (۳-۱۱)$$

فرضیه صفر این آزمون $H_0: \sigma_u^2 = 0$ می‌باشد به عبارت دیگر فرضیه صفر به این معنی است که

اثرات تصادفی وجود ندارد. آماره LM داری توزیع کای^۲ دو با درجه آزادی یک می‌باشد.

برای تشخیص و شناسایی درست مدل که اثر ثابت باشد یا اثر تصادفی، هاسمن^۳ آزمونی به صورت زیر

پیشنهاد می‌کند:

$$H_0: E(U_{it}/X_{it}) = 0 \quad (۳-۱۲)$$

^۱ Random Effect

^۲ The Breusch and Pagan Test

^۳ Hausman Test

که می‌گوید U_{it} (و بنابراین u_i ها) مستقل از X_{it} است (یعنی مدل اثر تصادفی را فرض می‌کند). اگر مدل اثر تصادفی نباشد در این صورت:

$$H_1: E(U_{it}/X_{it}) \neq 0 \quad (۱۳-۳)$$

آماره این آزمون برای تشخیص ثابت یا تصادفی بودن تفاوت‌های واحدهای مقطعی دارای توزیع کای-دو با درجه آزادی برابر با تعداد متغیرهای مستقل K است (مهرگان و اشراف‌زاده، ۱۳۸۹).

۳-۴ - خلاصه فصل

این فصل در ارتباط با مدل و داده‌های تحقیق و همچنین روش تجزیه و تحلیل داده‌ها بود. در این فصل به مباحث مربوط به داده‌های ترکیبی (پانل دیتا) از جمله معرفی روش‌های رگرسیون تلفیق، اثرات ثابت و اثرات تصادفی پرداخته شد.

فصل ۴: نتایج و بحث

۴-۱- مقدمه

در این فصل داده‌های مطالعه با رویکرد آماری واکاوی می‌گردد. از این رو ابتدا ویژگی‌های آماری متغیرها بر اساس آمار توصیفی ارائه می‌گردد. سپس تجزیه و تحلیل اقتصادسنجی داده‌ها با روش‌های رگرسیون تلفیقی و اثرات تصادفی صورت می‌گیرد. لازم به ذکر است با توجه به محدود بودن مشاهدات تحقیق امکان برآورد مدل با روش اثرات ثابت وجود ندارد، زیرا این روش برای هر استان ضریب عرض از مبدا جداگانه‌ای لحاظ می‌کند که درجه آزادی را کاهش می‌دهد.

۴-۲- آمار توصیفی

در جدول (۴-۱) آمار توصیفی متغیرهای مطالعه (میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر) گزارش شده است. به عنوان نمونه متوسط نرخ شهرنشینی (شاخص مهاجرت) در سالهای مطالعه ۶۶ درصد بوده است. همچنین حداقل و حداکثر شاخص رفاه سن به ترتیب ۷,۷۲ و ۲۰۴,۴۱ می‌باشد که نشان‌دهنده نوسان و اختلاف بالای این شاخص در بین مناطق و در طول سالهای مطالعه می‌باشد.

جدول (۴-۱) آمار توصیفی متغیرهای مطالعه

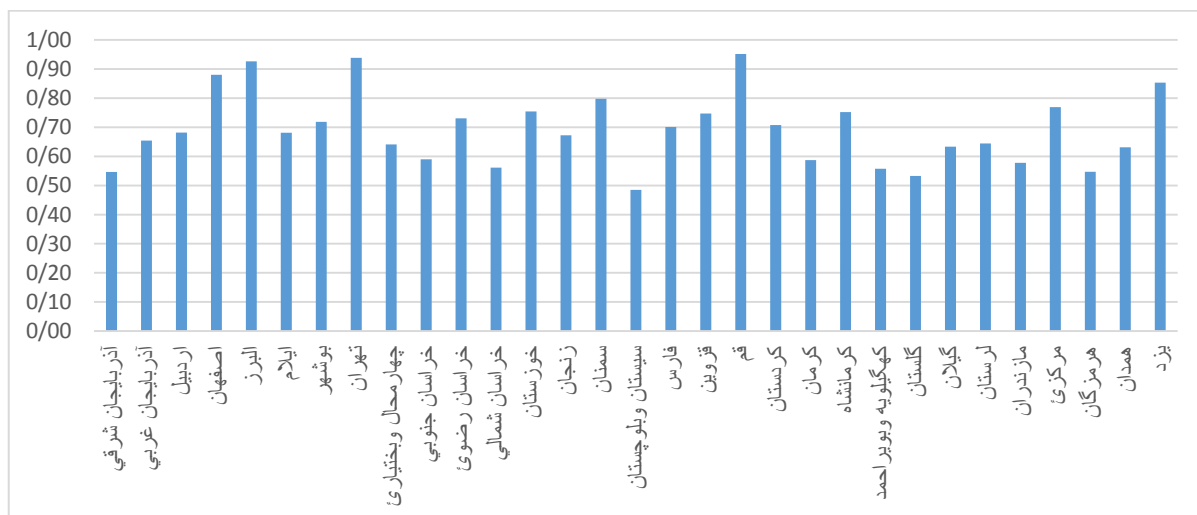
نماد متغیر	نام متغیر	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
wel	شاخص رفاه سن	۶۹,۳۶	۴۶,۸۵	۷,۷۲	۲۰۴,۴۱
Urb	نسبت شهرنشینی	۰,۶۶	۰,۱۲	۰,۴۷	۰,۹۵
age	نسبت پیری جمعیت در مناطق روستایی	۰,۰۷	۰,۰۱	۰,۰۴	۰,۱۱
Li	نرخ باسوادی جمعیت ۶ سال به بالا در مناطق روستایی	۰,۸۶	۰,۰۳	۰,۷۶	۰,۹۳
Size	بعد خانوار در مناطق روستایی	۳,۷۳	۰,۴۷	۲,۹۷	۵,۱۲
agav	ارزش افزوده سرانه بخش کشاورزی به قیمت ثابت سال ۹۵ (میلیون ریال)	۳,۸۲۰	۳,۹۴۷	۰,۱۶۶	۱۵,۰۰۵
gdpc	تولید ناخالص داخلی افزوده سرانه به قیمت ثابت سال ۹۵ (میلیون ریال)	۷۸,۰۶۳	۵۷,۵۰۱	۲۲,۴۶۴	۳۳۴,۰۳۶
rain	متوسط بارش سالانه (میلی‌لیتر)	۲۷۸,۰۸۵	۱۸۱,۴۸۶	۳۶,۵۳۰	۹۱۶,۵۴۰

منبع: یافته‌های تحقیق

در شکل (۴-۱) نمودار میله‌ای نرخ شهرنشینی استان‌های مختلف کشور در سال ۹۵ ترسیم شده

است. همان گونه که مشاهده می‌گردد بالاترین نرخ شهرنشینی متعلق به استان قم و کمترین مقدار

مربوط به استان سیستان و بلوچستان می‌باشد.

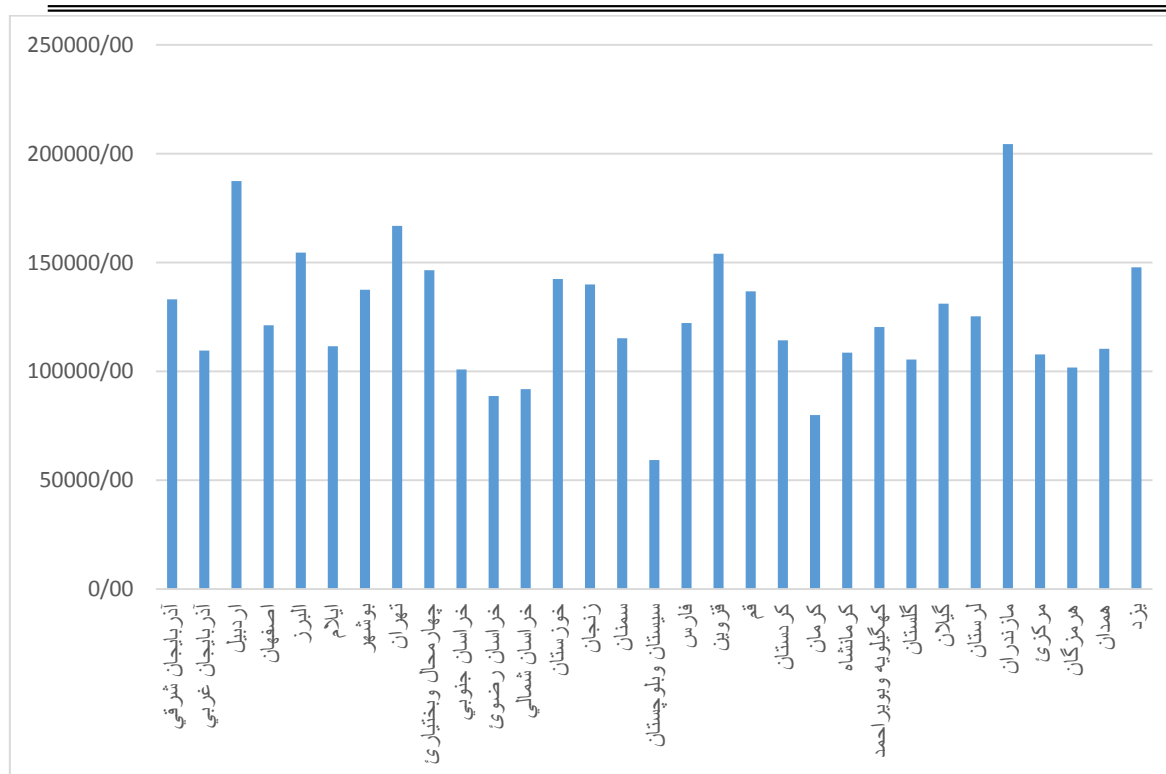
شکل (۴-۱) - نمودار میله‌ای نسبت شهرنشینی استان‌های کشور ایران سال ۱۳۹۵

منبع: یافته‌های تحقیق

در شکل (۴-۲) نمودار میله‌ای شاخص رفاه استان‌های مختلف کشور در سال ۹۵ ترسیم شده است.

همان گونه که مشاهده می‌گردد بالاترین نرخ شهرنشینی متعلق به استان مازندران و کمترین مقدار

مربوط به استان سیستان و بلوچستان می‌باشد.

شکل (۲-۴) - نمودار میله‌ای شاخص رفاه استان‌های کشور ایران سال ۱۳۹۵

منبع: یافته‌های تحقیق

۳-۴- برآورد مدل اول با روش رگرسیون تلفیقی

در مدل اول تاثیر عوامل مختلف بر مهاجرت (نسبت شهرنشینی) بررسی می‌شود. نتایج برآورد این مدل با روش رگرسیون تلفیقی (OLS) در جدول (۲-۴) درج شده است. ضریب همه متغیرها به جز نرخ سواد (Llit) در سطح خطای ۱۰ درصد معنی‌دار است. متغیرهای نسبت پیری جمعیت (Lage) و اندازه خانوار (Lsize) در سطح اطمینان ۹۵ درصد و متغیر نسبت شهرنشینی (Lurb) در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی‌دار هستند. آماره F نیز در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی‌دار است که معنی‌داری کل رگرسیون را بازگو می‌کند.

جدول (۲-۴) نتایج مدل اول با روش رگرسیون تلفیقی

نام متغیر	ضریب	انحراف معیار	آماره t	ارزش احتمال
Lage	۰,۶۳۹	۰,۲۴۴	۲,۶۲۰	۰,۰۱۱
LLit	۳,۲۷۴	۲,۲۷۶	۱,۴۴۰	۰,۱۵۴
LUrb	-۱,۸۶۵	۰,۵۳۰	-۳,۵۲۰	۰,۰۰۱
LSize	-۱,۳۸۵	۰,۶۸۹	-۲,۰۱۰	۰,۰۴۸
عرض از مبدا	۱۴,۰۲۸	۱,۰۱۲	۱۳,۸۷۰	۰,۰۰۰
۴,۷۸ F آماره (۰,۰۰)				

منبع: یافته‌های تحقیق

۴-۴- آزمون وجود اثرات تصادفی برای مدل اول

سوال این است که تخمین مدل به صورت تلفیقی مناسب است یا بهتر است که با لحاظ اثرات تصادفی تخمین زده شود. برای جواب به این سوال از آزمون LM استفاده می‌گردد که خروجی آن در جدول (۳-۴) آورده شده است. با توجه به اینکه آماره LM در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی‌دار است، پس روش اثرات تصادفی برای تخمین از روش رگرسیون تلفیقی بهتر است.

جدول (۳-۴) نتیجه آزمون LM برای مدل اول

مقدار آماره LM	سطح معنی‌داری	نتیجه
۳۵,۱۱۰	۰,۰۰۰	روش اثرات تصادفی از روش رگرسیون تلفیقی بهتر است

۴-۵- برآورد مدل اول با روش اثرات تصادفی

با توجه به اینکه در بخش مشخص شد که روش اثرات تصادفی از روش رگرسیون تلفیقی مناسب‌تر است، در این بخش نتایج مدل اول با روش اثرات تصادفی در جدول (۴-۴) آورده شده است. ضریب همه متغیرها به جز نرخ سواد (Llit) در سطح خطای ۱۰ درصد معنی‌دار است. متغیرهای نسبت پیری جمعیت (Lage) در سطح اطمینان ۹۰ درصد، اندازه خانوار (Lsize) در سطح اطمینان ۹۵ درصد و متغیر نسبت شهرنشینی (Lurb) در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی‌دار هستند. آماره والد نیز در سطح

اطمینان ۹۹ درصد معنی دار است که معنی داری کل رگرسیون را بازگو می کند.

جدول (۴-۴) نتایج مدل اول با روش اثرات تصادفی

نام متغیر	ضریب	انحراف معیار	آماره t	ارزش احتمال
Lage	۰,۲۴۴	۰,۱۳۹	۱,۷۶۰	۰,۰۷۸
LLit	۳,۰۹۸	۳,۳۹۵	۰,۹۱۰	۰,۳۶۱
LUrb	-۱,۹۳۶	۰,۷۵۲	-۲,۵۸۰	۰,۰۱۰
LSize	-۱,۱۳۰	۰,۵۰۴	-۲,۲۴۰	۰,۰۲۵
عرض از مبدا	۱۲,۵۹۵	۰,۸۰۳	۱۵,۶۸۰	۰,۰۰۰
آماره والد ۱۰,۷۵ (۰,۰۰۰)				

منبع: یافته های تحقیق

ضریب متغیر نسبت پیری جمعیت (Lage) عدد ۰,۲۴۴ را نشان می دهد که به این معنی است که هر یک درصد افزایش سالخوردگی جمعیت در مناطق روستایی، باعث افزایش ۰,۲۴ درصدی رفاه در این مناطق می شود. این نتیجه در وهله اول عجیب به نظر می رسد چون نیروی کار جوان مولدتر است و قدرت کسب درآمد بالاتری دارد اما واقعیت این است که منبع درآمد اصلی در مناطق روستایی از بخش کشاورزی است و اکثر نیروی کار در این بخش سالخورده هستند و بیشتر جوانان از این بخش مهاجرت کرده اند. بنابراین افزایش سن به معنی افزایش درآمد این بخش است. در ضمن باید توجه کرد که مالکیت زمین و املاک در روستاها نقش تعیین کننده ای در افزایش درآمد روستاییان دارد و افراد مسن تر در روستاها در مقایسه با جوانان معمولاً دارای زمین و ملک بیشتر هستند، چون با افزایش سن افراد زمین های بهتری می خرند یا آباد می کنند یا به ارث می برند.

ضریب متغیر نسبت شهرنشینی (LUrb) عدد -۱,۹۳۶ را نشان می دهد که به این معنی است که هر یک درصد افزایش سالخوردگی جمعیت در مناطق روستایی، باعث کاهش ۱,۹۳ درصدی رفاه در این مناطق می شود. با توجه به اینکه در اثر مهاجرت روستا از نیروی کار جوان و خلاق خالی می شود و درآمد خانوار کاهش پیدا می کند. این نتیجه مطابق انتظار است.

ضریب متغیر اندازه خانوار (Lsize) عدد -۱,۱۳۰ را نشان می دهد که به این معنی است که هر یک درصد افزایش سالخوردگی جمعیت در مناطق روستایی، باعث کاهش ۱,۱۳ درصدی رفاه در این مناطق

می‌شود. با توجه به اینکه با افزایش تعداد اعضای خانوار هزینه‌های خانوار افزایش می‌یابد این نتیجه دور از دسترس نیست. باید توجه کرد در گذشته افزایش تعداد اعضای خانوار به معنی افزایش نیروی کار مولد بود و رفاه خانوار را افزایش می‌داد اما با توجه به مکانیزه شدن هر چه بیشتر زمین‌های کشاورزی و مهاجرت جوانان و بهره‌وری پایین نیروی کار در بخش کشاورزی، ظاهراً افزایش بعد خانوار نه تنها باعث افزایش رفاه نمی‌شود بلکه کاهش آن را در پی دارد.

۴-۶- برآورد مدل دوم با روش رگرسیون تلفیقی

در مدل دوم تاثیر عوامل مختلف بر رفاه خانوار بررسی می‌شود. نتایج برآورد این مدل با روش رگرسیون تلفیقی (OLS) در جدول (۴-۵) درج شده است. ضریب همه متغیرها به جز بارش (lrain) در سطح خطای ۱۰ درصد معنی‌دار است. متغیرهای ارزش افزوده بخش کشاورزی (lagav) و GDP سرانه (lgdpc) در سطح اطمینان ۹۹ درصد و متغیر رفاه (Lwel) در سطح اطمینان ۹۰ درصد معنی‌دار هستند. آماره F نیز در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی‌دار است که معنی‌داری کل رگرسیون را بازگو می‌کند.

جدول (۴-۵) نتایج مدل دوم با روش رگرسیون تلفیقی

نام متغیر	ضریب	انحراف معیار	آماره t	ارزش احتمال
Lwel	-۰,۰۶۴	۰,۰۳۳	-۱,۹۱۰	۰,۰۶۰
lagav	۰,۰۷۰	۰,۰۲۱	۳,۳۴۰	۰,۰۰۱
lgdpc	۰,۱۱۱	۰,۰۳۵	۳,۱۹۰	۰,۰۰۲
lrain	۰,۰۴۳	۰,۰۲۸	۱,۵۷۰	۰,۱۲۱
عرض از مبدا	۰,۳۳۳	۰,۳۹۷	۰,۸۴۰	۰,۴۰۴
آماره F		۵,۱۰		
		(۰,۰۰)		

منبع: یافته‌های تحقیق

ضریب متغیر رفاه (lwel) عدد -۰,۰۶۴ را نشان می‌دهد که به این معنی است که هر یک درصد افزایش رفاه نسبت شهرنشینی (مهاجرت) را ۰,۰۶ درصد کاهش پیدا می‌کند. با توجه به اینکه از نظر تئوریک انگیزه اصلی برای مهاجرت دستیابی به رفاه بالاتر است، این نتیجه کاملاً مطابق انتظار است.

ضریب متغیر ارزش افزوده بخش کشاورزی (lagav) عدد ۰,۰۷۰ را نشان می‌دهد که به این معنی

است که هر یک درصد افزایش ارزش افزوده بخش کشاورزی، نسبت شهرنشینی (مهاجرت) را ۰,۰۷ درصد افزایش پیدا می‌کند. این نتیجه در وهله اول دور از انتظار به نظر می‌رسد چون رونق تولید در بخش کشاورزی می‌تواند انگیزه مهاجرت را کاهش دهد اما واقعیت این است که با توسعه بخش کشاورزی، ارزش افزوده بخش کشاورزی بیشتر از طریق مکانیزاسیون و کاهش کمتر نیروی کار حاصل می‌شود و با افزایش بهره‌وری در بخش کشاورزی، مهاجرت از بخش کشاورزی به بخش‌های دیگر افزایش پیدا می‌کند، بنابراین در روند توسعه بخش کشاورزی مهاجرت بیشتر می‌شود.

ضریب متغیر تولید ناخالص داخلی سرانه (lgdpc) عدد ۰,۱۱۱ را نشان می‌دهد که به این معنی است که هر یک درصد افزایش GDP، نسبت شهرنشینی (مهاجرت) را ۰,۱۱ درصد افزایش پیدا می‌کند. دلیل این تاثیر مشابه دلیل ارائه شده برای متغیر ارزش افزوده بخش کشاورزی هست. افزایش رشد اقتصادی، توسعه صنایع و شهرنشینی و افزایش رفاه در مناطق شهری را در پی دارد، بنابراین انگیزه مهاجرت از روستا به شهر افزایش می‌یابد.

۴-۷- آزمون وجود اثرات تصادفی برای مدل دوم

سوال این است که تخمین مدل به صورت تلفیقی مناسب است یا بهتر است که با لحاظ اثرات تصادفی تخمین زده شود. برای جواب به این سوال از آزمون LM استفاده می‌گردد که خروجی آن در جدول (۴-۶) آورده شده است. با توجه به اینکه آماره LM حتی در سطح اطمینان ۹۰ درصد معنی‌دار نیست، پس روش رگرسیون تلفیقی از اثرات تصادفی برای تخمین بهتر است.

جدول (۴-۶) نتیجه آزمون LM برای مدل دوم

نتیجه	سطح معنی‌داری	مقدار آماره LM
روش رگرسیون تلفیقی از اثرات تصادفی بهتر است	۰,۹۹۹	۰,۰۱

۴-۸- برآورد مدل دوم با روش اثرات تصادفی

در بخش قبلی مشخص شد که روش اثرات رگرسیون تلفیقی از روش اثرات تصادفی مناسب‌تر است

اما برای بررسی بیشتر در این بخش نتایج مدل دوم با روش اثرات تصادفی در جدول (۷-۴) آورده شده است. ضریب همه متغیرها به جز بارش (lrain) در سطح خطای ۱۰ درصد معنی دار است. متغیرهای ارزش افزوده بخش کشاورزی (lagav) و GDP سرانه (lgdpc) در سطح اطمینان ۹۹ درصد و متغیر رفاه (Lwel) در سطح اطمینان ۹۰ درصد معنی دار هستند. آماره F نیز در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی دار است که معنی داری کل رگرسیون را بازگو می کند.

جدول (۷-۴) نتایج مدل دوم با روش اثرات تصادفی

نام متغیر	ضریب	انحراف معیار	آماره t	ارزش احتمال
Lwel	-۰,۰۶۴	۰,۰۳۳	-۱,۹۱۰	۰,۰۵۶
lagav	۰,۰۷۰	۰,۰۲۱	۳,۳۴۰	۰,۰۰۱
lgdpc	۰,۱۱۱	۰,۰۳۵	۳,۱۹۰	۰,۰۰۱
lrain	۰,۰۴۳	۰,۰۲۸	۱,۵۷۰	۰,۱۱۷
عرض از مبدا	۰,۳۳۳	۰,۳۹۷	۰,۸۴۰	۰,۴۰۲
آماره والد ۱۰,۷۵ (۰,۰۰۰)				

منبع: یافته های تحقیق

۹-۴- خلاصه فصل

در این فصل پس از ارائه آمار توصیفی، ابتدا عوامل موثر بر رفاه با روش های رگرسیون تلفیقی و اثرات تصادفی بررسی شد. نتایج حاکی از تاثیر متغیرهای مهاجرت، اندازه خانوار و پیری جمعیت بر رفاه بوده است. در ادامه عوامل موثر بر مهاجرت باز هم با روش های رگرسیون تلفیقی و اثرات تصادفی واکاوی شد که حاکی از تاثیر متغیرهای رفاه خانوار، ارزش افزوده بخش کشاورزی و GDP بر مهاجرت بود.

فصل ۵:

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

۵-۱- مقدمه

رفاه و مهاجرت از مهم‌ترین مسائل اقتصاد ایران است و سیاست‌گذاران و مردم ایران همواره دغدغه افزایش رفاه و کاهش مهاجرت داشته‌اند، چرا که فقر و حاشیه‌نشینی عوارض اجتماعی فراوانی در بر داشته است. از این رو این پژوهش با استفاده از اطلاعات سرشماری سال‌های ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ که از سایت مرکز آمار ایران اخذ شدند، علل و پیامدهای مهاجرت در استان‌های ایران را با لحاظ نقش میانجی رفاه خانوار بررسی کرده است. این تحقیق در پنج فصل نوشته شد. فصل اول به بیان کلیات تحقیق شامل تبیین بیان مسئله، ضرورت تحقیق و ارائه اهداف، فرضیه‌ها و سوالات تحقیق پرداخته است. در فصل دوم و در قالب مبانی نظری و پیشینه تحقیق، ادبیات تحقیق و متون مربوط به موضوع پژوهش مرور و بررسی گشت. در فصل سوم مدل تحقیق همراه با توضیح روش اقتصادسنجی تحقیق ارائه گشت. در فصل چهارم آمار توصیفی و آمار استنباطی داده‌های تحقیق گزارش و تفسیر شد. در فصل حاضر یافته‌های تحقیق به اجمال بیان می‌شود و توصیه‌های سیاستی در راستای یافته‌های پژوهش بیان می‌گردد.

۵-۲- نتیجه‌گیری

۱. افزایش سن جمعیت در مناطق روستایی بر رفاه خانوار روستایی تاثیر مثبت دارد. به بیان دیگر با افزایش سالخوردگی جمعیت در نقاط روستایی، رفاه روستائیان افزایش می‌یابد.
۲. افزایش تعداد اعضای خانوار در مناطق روستایی بر رفاه خانوار روستایی تاثیر منفی دارد. به بیان دیگر با افزایش اندازه خانوار در نقاط روستایی، رفاه روستائیان کاهش می‌یابد.
۳. مهاجرت و افزایش شهرنشینی بر رفاه خانوار روستایی تاثیر منفی دارد. به بیان دیگر با افزایش مهاجرت از روستا به شهر، رفاه روستائیان کاهش می‌یابد.
۴. افزایش سواد در مناطق روستایی در نقاط روستایی اثر معناداری بر رفاه در مناطق روستایی نشان نمی‌دهد، شاید به این دلیل که بیشتر افراد باسواد و تحصیل کرده از روستا مهاجرت می‌کنند و اثرات آن در تولید روستا چندان پدیدار نمی‌شود.

۵. افزایش رفاه خانوار روستایی بر نسبت شهرنشینی تاثیر منفی دارد. به بیان دیگر افزایش رفاه در مناطق روستایی موجب کاهش مهاجرت از روستا به شهرها می‌شود.
۶. ارزش افزوده بخش کشاورزی بر نسبت شهرنشینی تاثیر مثبت دارد. به بیان دیگر توسعه بخش کشاورزی موجب افزایش مهاجرت از روستا به شهرها می‌شود.
۷. تولید ناخالص داخلی سرانه بر نسبت شهرنشینی تاثیر مثبت دارد. به بیان دیگر افزایش رشد اقتصادی موجب افزایش مهاجرت از روستا به شهرها می‌شود.
۸. متغیر بارش (شاخص تغییر اقلیم) تاثیر معناداری بر افزایش شهرنشینی و مهاجرت از روستا به شهر نشان نمی‌دهد، شاید به این دلیل که پدیده تغییر اقلیم به تازگی جدی شده است و احتمالا اثرات آن بر مهاجرت در آینده ظاهر می‌شود.

۵-۳- توصیه‌های سیاستی

- با توجه به نتایج تحقیق می‌توان پیشنهادهای زیر را ارائه نمود:
۱. با توجه به تأثیر منفی مهاجرت بر رفاه در مناطق روستایی، پیشنهاد می‌شود از مهاجرت بی‌وریه که باعث خالی شدن روستا از نیروی کار جوان و خلاق و مولد و کاهش سرمایه انسانی بخش تولید روستا می‌شود، جلوگیری گردد. این امر می‌تواند با روش‌های مختلف توسعه تولید در مناطق روستایی به ویژه توسعه بخش گردشگری صورت گیرد.
 ۲. با توجه به تأثیر منفی تعداد اعضای خانوار در مناطق روستایی بر رفاه خانوار روستایی پیشنهاد می‌شود سیاست‌های افزایش جمعیت با لحاظ اثر آن بر کاهش رفاه خانوار انجام گیرد. همچنین پیشنهاد می‌شود سیاست‌های رفاهی مانند افزایش یارانه با اولویت دادن به خانواده‌های پرجمعیت‌تر انجام گیرد.
 ۳. با توجه به تاثیر مثبت سن جمعیت در مناطق روستایی بر رفاه خانوار روستایی که احتمالا نشان‌دهنده وابستگی بخش کشاورزی به نیروی کار مسن هست پیشنهاد می‌گردد با سیاست‌های

تشویقی مانند اعطای تسهیلات بانکی کم‌بهره و رفع موانع مانند کمبود زیرساخت‌ها و امکانات هر چه بیشتر نیروی کار جوان و تحصیل‌گرده (به ویژه فارغ‌التحصیلا رشته‌های کشاورزی) جایگزین نیروی کار سالخورده شوند.

۴. با توجه به تأثیر منفی افزایش رفاه خانوار روستایی بر مهاجرت از روستا به شهر پیشنهاد می‌گردد با گسترش امکانات رفاهی همچون فناوری اطلاعات و ارتباطات انگیزه مهاجرت کاهش پیدا کند و زمینه برای مهاجرت معکوس فراهم گردد.

۵. با توجه به تأثیر مثبت ارزش افزوده بخش کشاورزی و رشد اقتصادی بر مهاجرت که احتمالاً به دلیل مهاجرت نیروی کار مازاد از بخش کشاورزی به سایر بخش‌ها هست پیشنهاد می‌گردد با توسعه صنایع غیرکشاورزی همچون صنایع تبدیلی و صنعت گردشگری از خروج نیروی کار روستا جلوگیری شود.

مراجع

- آذر باد، نسرین (۱۳۹۵). تحلیل فضایی روابط شهر و روستا (چاپ اول). تهران: انتشارات نورعلم.
- ابریشمی، حمید، برخوردار، سجاد، قباشی، علی‌رضا. (۱۳۹۷). تأثیر پویایی مهاجرت از روستا به شهر بر نابرابری درآمدی: مورد مطالعه مناطق روستایی ایران. *مدل‌سازی/اقتصادسنجی*، ۳(۳)، ۶۲-۳۹.
- ارسلان‌بد، محمدرضا (۱۳۸۳). تغییرات توزیع درآمد در مناطق روستایی و شهری ایران، *اقتصاد کشاورزی و توسعه*، جلد ۱۲، شماره ۴۵، صص ۱۶۳-۱۴۱.
- ارزروم چیلر، نسرین. (۱۳۸۴). ابعاد گوناگون فقر در ایران، مجموعه پژوهش‌های اقتصادی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، (۲۷).
- اسفندیاری، ساسان، دهقانی دشتابی، نبی‌ثیان، & میرزایی خلیل‌آباد. (۱۳۹۹). بررسی رابطه علیت بین فقر و مهاجرت از روستا به شهر در ایران. *روستا و توسعه*، ۲۲(۴)، ۸۹-۷۱.
- اشراف‌زاده، ح. مهرگان، ن. (۱۳۸۹). *اقتصادسنجی* پانل دیتا. موسسه تحقیقات تعاون دانشگاه تهران.
- آسایش، حسین (۱۳۷۴). *اقتصاد روستایی* (چاپ دوم). تهران: انتشارات پیام نور.
- بارانی. بررسی عوامل مؤثر بر مهاجرت از روستا به شهر در منطقه مرزی سیستان. *نشریه علمی دانش/انتظامی سیستان و بلوچستان*، ۱۱(۳۴)، ۹۶-۷۳.
- بنی‌اسدی، مصطفی. زارع مهرجردی، محمدرضا. ورمزیاری. (۱۳۹۲). بررسی عوامل اقتصادی مؤثر بر مهاجرت روستاییان در ایران. *تحقیقات اقتصاد کشاورزی*، ۵(۱).
- پورافکاری، نصرالله، کلانتری، صمد و نقدی، اسدالله (۱۳۸۱). «توسعه شهرنشینی و پیامدهای آن (با تکیه بر مورد ایران)»، *فصلنامه‌ی جمعیت*، سال دهم، شماره‌ی ۳۹ و ۴۰، صص ۳۴-۱.
- جلایی پور ح.. عبدالله پور، ج. تمایز شهرگرایی و شهرنشینی بررسی شهرگرایی در مناطق کردنشین ایران، با تأکید بر شهر سردشت. *مسائل اجتماعی ایران*، ۲(۱).
- جیروند، ع. (۱۳۷۱). *توسعه/اقتصادی* (چاپ سوم). تهران: انتشارات مولوی.
- حدادی نسب، ج. محمودیان، ح.. (۱۳۹۹). اثر مهاجرت بر کیفیت زندگی: مطالعه موردی خانواده‌های مهاجر کوهدشتی ساکن شهر قدس و هم‌تایان غیر مهاجر ساکن شهرستان کوهدشت. *نامه/انجمن جمعیت‌شناسی/ایران*، ۱۵(۲۹)، ۲۱۰-۱۷۹.
- خلعتبری، ف.. (۱۳۷۲). فقر و راههای برخورد با آن. تهران، تازه‌های اقتصاد، سال اول، شماره ۲، دانشگاه بهزیستی.
- دشتبان، م. خوشنودی، ع. اسعدی، ز. (۱۳۹۸). تأثیر توسعه مالی بر نابرابری درآمد شهری و روستایی در

- ایران: رویکرد GMM. فصلنامه علمی-پژوهشی تحقیقات اقتصاد کشاورزی ۱۱ (۴۴)، ۷۱-۹۸.
- رضوی، س. (۱۳۸۲). کاهش فقر روستایی (تجربه کشورهای آسیایی). تهران: انتشارات روستا و توسعه.
- زمانی شبخانه، ص. مهرگان، ن. (۱۳۹۲). بررسی اثر شهرنشینی بر توزیع درآمد در ایران با تأکید بر نظریه کوزنتس. فصلنامه برنامه ریزی و بودجه، ۱۸ (۳)، ۱۹-۳.
- سپهردوست، ح. و زمانی شبخانه، ص. (۱۳۹۲). فصلنامه راهبردهای توسعه روستایی، شماره ۱، صص ۲۹-۳۹.
- سراقی، ع.، ابوالفتحی، د. و ملکی، ح. (۱۳۸۸). فرآیند جهانی شدن و تاثیر آن بر روند شهرنشینی بر کلان‌شهرهای کشورهای در حال توسعه، شهر موردی کلان‌شهر تهران، نشریه تحقیقات کاربردی و علوم جغرافیایی، جلد ۱۰، شماره ۱۳.
- سعیدی‌رضوانی، ن. (۱۳۹۴). صنایع روستایی و اشتغال جوانان روستایی، شماره ۷۵، ص ۲۲.
- سلطان‌زاده، ح. (۱۳۶۷). مقدمه‌ای بر تاریخ شهرنشینی در ایران، تهران: انتشارات امیرکبیر.
- شارع‌پور، م. (۱۳۸۷). جامعه‌شناسی یشهری، تهران، سمت.
- شایان، س. مردی زرنقی، م. و طاهرخانی، م. (۱۳۸۳). مطالعه‌ی روابط متقابل شهر و روستا و نقش آن در تغییرات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نواحی روستایی، مطالعه موردی، شهرستان هریس. فصلنامه‌ی رشد آموزش جغرافیا، شماره ۶۷، صص ۳-۹.
- شکوئی، ح. (۱۳۷۳). دیدگاه‌های نو در جغرافیای شهری، جلد اول، تهران، سمت.
- صادقی، حسین. مهرگان، ن. (۱۳۷۹). رشد اقتصادی در بخش کشاورزی و توزیع درآمد. فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه، جلد ۸، شماره ۳۱، صفحات ۷۷-۶۵.
- صالحی کمرودی، م. تاثیر تجارت خارجی بر رشد ارزش افزوده بخش کشاورزی (مطالعه موردی: کشورهای گروه دی‌هشت). پایان‌نامه کارشناسی ارشد، گروه اقتصاد کشاورزی، دانشگاه تبریز.
- صدیق سروسنانی، ر. (۱۳۶۹). انسان و شهرنشینی. نامه علوم اجتماعی، ۱ (۴): ۱۹۸-۲۲۶.
- صدیق سروسنانی، ر. (۱۳۷۱). طرح بررسی جامعه‌شناسی روابط همسایگی در شهر تهران، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.
- صمدی، ع. (۱۳۸۱). شناسایی مهم‌ترین منابع افزایش دهنده نابرابری توزیع درآمد در مناطق شهری و روستایی: تجزیه ضریب جینی (۱۳۷۰، ۱۳۷۵)، مجله برنامه‌بودجه، شماره ۷۴، صص ۷۱-۵۸.
- طاهرخانی، م. (۱۳۷۹). تحلیل بر عوامل مؤثر مهاجرت روستا-شهری جهت‌گیری‌ها و مباحث جدید، فصلنامه روستا و توسعه، شماره ۳ و ۴.
- طاهرخانی، م. (۱۳۸۱). بازشناسی عوامل مؤثر در مهاجر تهای روستا-شهری با تأکید بر مهاجرت جوانان روستایی استان قزوین. مجله مدرس، جلد ۲۵، شماره ۲، صفحات ۶۰-۴۱.

فرهمند، ش. ابوطالبی، م. کریمی، م. (۱۳۹۱). تحلیل فضایی تأثیر شهرنشینی بر رفاه اجتماعی در استان‌های ایران، اولین همایش بین‌المللی اقتصادسنجی روش‌ها و کاربردها، صص ۲۰-۱.

فطرس، م. شهبازی، ف. (۱۳۹۴)، بررسی وضعیت فقر و نابرابری در مناطق شهری و روستایی ایران طی سال‌های پیش و پس از اجرای قانون هدفمندی یارانه‌های نقدی (۱۳۹۱-۱۳۸۱)، سیاست‌های مالی و اقتصادی، ۳(۹)، صص ۳۶-۷.

محمودی میمند، ف. (۱۳۹۳). برآورد فقر چند بعدی در ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته اقتصاد، دانشگاه شهید باهنر کرمان.

ممتاز، ف. (۱۳۸۱). جامع هشناسی شهر، چاپ دوم، تهران: شرکت سهامی انتشار.

مهرگان، ن. زمانی شبخانه، ص. (۱۳۹۲). بررسی اثر شهرنشینی بر توزیع درآمد در ایران با تأکید بر نظریه کوزنتس. فصلنامه برنامه ریزی و بودجه، شماره ۳، صص ۱۹-۳.

نظریان، اصغر (۱۳۸۶). جایگاه شهرهای کوچک در سازمان دهی فضایی و توسعه ملی، مطالعه موردی زنجان. فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۴.

پورترکارونی، محمد، شارع پور، محمود. (۱۳۹۹). فقر شهری در ایران؛ فراتحلیل و یک مرور نظام‌مند. مطالعات ساختار و کارکرد شهری. 7(22), 61-79.

دشتبان، مجید، خوشنودی، عبدالله، اسعدی، زهرا. (۱۳۹۸). تأثیر توسعه مالی بر نابرابری درآمد شهری و روستایی در ایران: رویکرد GMM؛ فصلنامه علمی-پژوهشی تحقیقات اقتصاد کشاورزی، 11(44), 71-98.

ابریشمی، حمید، برخورداری، سجاد، قباشی، علی رضا. (۱۳۹۷). تأثیر پویایی مهاجرت از روستا به شهر بر نابرابری درآمدی: مورد مطالعه مناطق روستایی ایران. مدل‌سازی اقتصادسنجی 39-62, 3(3).

بارانی. بررسی عوامل مؤثر بر مهاجرت از روستا به شهر در منطقه مرزی سیستان. نشریه علمی دانش/انتظامی سیستان و بلوچستان، ۱۱(۳۴)، ۷۳-۹۶.

Abukawsar, M. (2012). Urbanization, economic development and inequality. *Bangladesh*

Adams, R., Page, J., (۲۰۰۵), "Do international migration and remittances reduce poverty in developing countries"? *World Development*, ۳۳, pp. ۱۶۴۵-۱۶۶۹

Cali, M., Menon, C., (2013), "Does urbanisation affect rural poverty? Evidence from Indian districts", *World Bank Econ. Rev.* 27 (2), pp.171-201.

Baltagi, B. H. (2008). *Econometric analysis of panel data* (Vol. 4). Chichester: John Wiley & sons.

Castells- Quintana, D., (۲۰۱۸), "Beyond Kuznets: Inequality and the size and distribution of cities", *Journal of Regional Science*, ۵۸(۳), pp. ۵۸۰-۵۶۴.

Chen, G., Glasmeier, A. K., Zhang, M., & Shao, Y., (۲۰۱۶), "Urbanization and income inequality in post-reform China", a causal analysis based on time series data", *PloS one*, ۱۱(۷), pp. ۲۲۶-۱۵۸

Chiang, T. L., Chiang, W. L., & Chang, L. Y. (2020). Urbanization, Poverty and Child Health: Findings from Taiwan Birth Cohort. *European Journal of PublicHealth*, 30(Supplement_5), ckaa165-708.

Deichmann, U., Shilpi, F., Vakis, R., (۲۰۰۹), "Urban proximity, agricultural potential and rural non-farm

employment: evidence from Bangladesh", *World Development*, ۳۷(۳), pp. ۶۴۵-66.

Demery, L., Squire, L., (۱۹۹۵), "Poverty in Africa: an Emerging Picture", *World Bank*, Washington, DC .

Farrington, J., Slater, R., (۲۰۰۶), "Introduction: cash transfers: panacea for poverty reduction or money down the drain"? , *Development Policy Review*. ۲۴(۵), pp. ۴۹۹-511.

Fujita, M., Krugman, P., Mori, T., (1999), "On the evolution of hierarchical urban systems", *Europe Economic Review* , 43 (2), pp. 209-251.

Gallup, J.L., Sacks, J.D., Mellinger, A., (۱۹۹۹), Geography and economic development. Int

Gershon & ferder etal, 2000:3.

Goldsmith, PD. Gunjal, K., Ndarishikanye, B., (2004)," Rural-urban migration and agriculture productivity: The case of Senegal". *Agricultural Economics*, 31(1), pp. 33-45.

Haggblade, S., Hazell, P., Reardon, T., (۲۰۱۰)," The rural non-farm economy: prospects for growth and poverty reduction", *World Development*. ۳۸(۱۰), pp. ۱۴۴۱-۱۴۲۹

Harris, R., Todaro, P., (۱۹۷۰), "Migration, unemployment and development: a two-sector analysis", *America Economic Review*. ۶۰(۱), pp. ۱۲۶-۱۴۲.

Jonah, C. M., & May, J. D. (2020). The nexus between urbanization and food insecurity in South Africa: does the type of dwelling matter?. *International journal of urban sustainable development*, 12(1), 1-13.

Kanbur, R., Zhuang, J., (۲۰۱۳), "Urbanization and Inequality in Asia" *Asian Development Review*, ۳۰(۱), pp. ۱۳۱- ۱۴۷.

Krugman, P., (۱۹۹۱), "Increasing returns and economic geography", *J. Polit. Econ*, ۹۹, pp. ۴۸۳-499.

Li, Y, Wang, X., Z hu, Q., & Zhao, H., (2014), "Assessing the spatial and temporal differences in the impacts of factor allocation and urbanization on urban-rural income disparity in china, 2004-2010", *Habitat International*, 42, pp. 76-82.

Mahadevan, R., Suardi, S., Ji, C., & Hanyu, Z. (2021). Is urbanization the link in the tourism-poverty nexus? Case study of China. *Current Issues in Tourism*, 1-15.

Mallick, S.K., (۲۰۱۴), "Disentangling the poverty effects of sectoral output, prices, and policies in India". *Rev. Income Wealth*, ۶۰, pp. ۷۷۳-۸۰۱.

Martinez-Vazquez, J., Panudulkitti, P., Timofeev, A., (2009), "Urbanization and the Poverty Level", *Working Paper* (9-14), Andrew Young School of Policy Studies, Georgia State University.

Massimiliano, C., (2008), "Urbanization, inequality and economic growth: evidence from Indian states and towns", *Background note for the World Development Report*, paper. 476.

McKenzie, D., Sasin, M., (۲۰۰۷), "Migration, remittances, poverty, and human capital: conceptual and empirical challenges", *The World Bank Policy Research Working Paper*, ۴۲۷۲.

NGUYEN, H. T. T., NGUYEN, C. V., & NGUYEN, C. V. (2020). The effect of economic growth and urbanization on poverty reduction in Vietnam. *The Journal of Asian Finance, Economics, and Business*, 7(7), 229-239.

Qin, Y., & Zhou, Y. (2009), "Urbanization and income inequality of China s totalresidents: the test of Kuznets s inverted-U hypothesis ", *Journal of Business and Policy Research*, 4(1), pp. 99-110.

Ravallion, M., Chen, S., Sangraula, P., (۲۰۰۷), "New evidence on the urbanization of global poverty", *World Bank Policy Research Working Paper* . ۴۱۹۹.

Research Publications Journal, 6(4), 440-448.

Robinson, S., (۱۹۷۶), "A note on the U hypothesis relating income inequality and economic development", *The American Economic Review*, ۶۶(۳), pp. 437-440.

Schuffar, A., (2008). "Regional Income Inequality and Urbanisation Trends in China: 1978-2005, *Region et Developpement*, Vol. 28, pp. 88-110.

Shabu, T. (2010), "The Relationship Between Urbanization and Economic Development in Developing Countries", *International Journal of Economic Development Research and Investment*, Vol. 1, No. 2-3, pp.30-36.

Siddique, M. A. B., Wibowo, H., Wu, Y., (۲۰۱۴), "Fiscal Decentralisation and Inequality in Indonesia: ۲۰۰۸-۱۹۹۹. University of Western Australia, Business School, Economics.

Stark, O., Taylor, J., (۱۹۹۱), "Migration incentives, migration types: the role of relative deprivation", *Econ. J.* ۱۰۱, pp. ۱۱۶۳-۱۱۷۸.

Su, Ch-W., Liu,T-Y., Chang, H-L., & Jiang, X-Zh., (2015), "Is urbanization narrowing the urban-rural

income gap? a cross-regional study of china”, *Habitat International*, 48, pp. 79-86.

Syrians, M., (1988), “Pattern of structural change, in H. Chenery and T.N. Srinivasan (eds)”. *Handbook of development economics*, 1, pp. 203-273.

Wu, D., & Rao, P., (۲۰۱۷),” Urbanization and income inequality in China: An empirical investigation at provincial level”, *Social Indicators Research*, ۱۳۱(۱), pp ۲۱۴-۱۸۹.

Abstract

The study of migration, especially the identification of factors affecting migration, is very importance. One way to assess immigration motivation is to assess the level of well-being. In fact, both welfare and migration affect welfare. Considering the importance of both migration and welfare variables, this study has used the census data of 2006, 2011 and 2016 obtained from the website of the Statistics Center of Iran to examine the causes and consequences of migration in the provinces of Iran in terms of mediating the role of household welfare. . For this purpose, panel data and integrated regression methods and random effects were used. According to the results of LM test, the final interpretation was performed by random effects method. The results showed the effect of migration, household size and population aging on welfare. On the other hand, the results showed that the variables of household welfare, agricultural value added and GDP have an impact on migration. **Keywords:** Iranian Provinces, Migration, Panel Data, Sen Welfare Index, Urbanization Rate.

Shahrood University of Technology

Faculty of Industrial Engineering and Management

M.Sc. Thesis in Economics -Economic Systems Planning

Migration Motivations and their Consequences in the Field of Welfare and Social Security

By: Mona Afshari

Supervisor:
Dr. Ali Dehghani

January 2022